

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Veronika ŘABKOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Role a aspekty Policie ČR v multikulturním prostředí
(na příkladě Jihlavy)**

Veronika Řabková

**Bakalářská práce
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika ŘABKOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociální antropologie**

Název tématu: **Role a aspekty Policie ČR v multikulturním prostředí (na příkladě Jihlavy)**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Teoretický úvod, vysvětlení pojmů
2. Metodologie
3. Výzkumné otázky
4. Policie a multikulturalismus
 - a) Základní informace
 - b) Zařazení do kontextu
 - c) Výsledky výzkumu
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- BÍLEK, P.; DUFKOVÁ, I. a kol. – Policie v multikulturním společenství
PETRUCIOVÁ, J.; FEBER, J. – Multikulturalismus jako komunikační
problém,
Ostravská univerzita v Ostravě, 2005
ŠÍŠKOVÁ, T. – Menšiny a migranti v České republice, Portál, Praha 2001
HÜBSCHMANNOVÁ, M. – Šaj pes dovakeras . Můžeme se domluvit,
Olomouc 1998
ACTON, THOMAS – Romové, Nakladatelství Svojtka & Co, 2000

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Giuseppe Maiello, Ph.D.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Role a aspekty Policie ČR v multikulturním prostředí (na příkladě Jihlavy)“ se věnuje, jak již název napovídá rolím a aspektům v multikulturním prostředí, které by měla Policie České republiky dodržovat.

Teoretická část se zaměřuje na základní terminologii a legislativu k danému tématu, multikulturní společnost, stereotypy a hlavně na samotnou policii a Romy.

Praktická část se zabývá konkrétními vztahy a interakcemi mezi jihlavskými policisty a místními romskými obyvateli. Dále se zaměřuje na to, jestli policie zastává zcela neutrální stanovisko vůči příslušníkům výše zmíněné menšiny.

Klíčová slova:

multikulturní společnost – policie – interakce – Romové – Jihlava

Annotation

The Bachelor thesis named „Status and aspects of Police of Czech republic in multicultural world (on example of town Jihlava)“ attends to status and aspects in multicultural world, which the Police of Czech republic ought to respect.

Theoretical part fixates on basic terminology and legislature to the theme, multicultural society, stereotyps and in the main on the Police herself and Romans.

Practical part considers with particular relations and interactions between Jihlava policimans and local roman inhabitants. Next fixates the thesis on the fact, if the Police contains neutral position to roman minority.

Keywords:

Multicultural society – police – interaction – Romans - Jihlava

Poděkování

Děkuji především vedoucímu bakalářské práce, kterým je - Dott. Giuseppe Maiello, Ph.D., za jeho odborné vedení práce a cenné rady, samozřejmě děkuji i svým rodičům za to, že mi umožnili studium. Velký dík patří také jihlavským policistům za jejich vstřícnost a cenné informace potřebné pro můj výzkum.

Obsah

1 ÚVOD	9
1.1 Cíl	10
2 TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1 Základní terminologie	11
2.1.1 Asimilace	11
2.1.1.1 Podoby vztahů většiny a menšiny	11
2.1.2 Cizinec	12
2.1.3 Diskriminace	12
2.1.3.1 Antidiskriminační právo Evropské unie	13
2.1.4 Integrace	14
2.1.5 Kultura	14
2.1.5.1 Přístupy k pochopení kultury	15
2.1.6 Menšina	16
2.1.7 Národ	17
2.1.7.1 Chápání národa v různých kulturních oblastech	18
2.1.7.2 Ernest Gellner o národech	18
2.2 Multikulturalismus a multikulturní společnost	19
2.2.1 Pojem multikulturalismus	19
2.2.2 Multikulturní komunikace	20
2.2.3 Multikulturní společnost	20
2.3 Legislativa vztahující k problematice menšin v ČR a EU	21
2.4 Předsudky a stereotypy	23
2.4.1 Média a stereotypy	24
2.5 Zamyšlení nad pojmem češství	25
2.6 Role Policie ČR v multikulturní společnosti	27
2.6.1 Čeho by se měla policie vyvarovat	28
2.7 Policie České republiky	28
2.7.1 Historie policie a četnictva	29
2.7.2 Organizační schéma PČR	34
2.7.3 Základní policejní služby	35
2.7.4 Základní podmínky pro přijetí do služebního poměru	35
2.7.5 Kampaň „Policie ČR je také Vaše policie“	36
2.8 Romové	36
2.8.1 Stručná historie Romů	37
2.8.1.1 Migrace ze Slovenska	38

2.8.2 Romský jazyk	39
2.8.3 Tradiční život Romů	40
2.8.3.1 Rodina a její význam	40
2.8.3.1.1 Gender (postavení muže a ženy)	40
2.8.3.1.2 Romská jména a temperament	41
2.8.3.2 Vzdělání a výchova romských dětí	41
2.8.3.3 Náboženství	42
2.8.3.4 Tradiční povolání	43
2.8.3.5 Tradiční jídla, stravování a pohoštění	43
2.8.4 Lichva	43
2.8.5 Rasismus	44
2.8.5.1 Zpráva o stavu rasismu, xenofobie, antisemitismu v ČR (2006)	44
2.8.6 Nedůvěra	45
3 PRAKTICKÁ ČÁST	46
3.1 Charakteristika výzkumné lokality	46
3.2 Výzkumné otázky	48
3.3 Metodologie	49
3.4. Vymezení mé pozice jako výzkumníka	50
3.5 Vyhodnocení dotazníku	52
3.6 Rozhovor s policistou	64
4 ZÁVĚR	66
5 LITERATURA	68
5.1 Knihy	68
5.2 Novinové články	69
5.3 Internetové stránky	69
5.4 Ostatní	70
6 Přílohy	71

1 ÚVOD

Existují různé sociální, kulturní a náboženské aspekty, ve kterých žijí různí lidé, které majoritní společnost považuje za jiné, odlišné, prostě patřící ke skupině „oni“. S těmito jedinci má většinová společnost často spojené navyklé vzorce chování a myšlení neboli stereotypy. V dnešní době se hodně mluví o diskriminaci Romů a ostatních menšin, proto si myslím, že právě toto téma je aktuální. A přestože Romové začali do Evropy přicházet z Indie už před tisíci lety, tak i dnes jsou pro většinu „našich“ lidí prostě „jiní“. A jsou toho názoru, že „my“ jsme my a „oni“ jsou oni.

Zajímavý je i článek od Baumana, vztahující se k tomuto tématu a nazvaný My a oni. Zde popisuje jakousi dělicí čáru, která lidi rozděluje do kategorií vyžadujících odlišné postoje a chování. „My“ to je skupina, k níž patříme. Dobře rozumíme dění uvnitř této skupiny. Cítíme se zde bezpečně a jistě. Je to naše přirozené prostředí, kde jsme rádi a kam se vracíme s pocitem úlevy. „Oni“ je naopak skupina, k níž nemůžeme nebo nechceme patřit. Paradoxem je, že vlastně skupinu „oni“ potřebujeme. Potřebujeme jí k tomu, abychom vůbec „my“ mohli existovat. „Oni“ je opozice k „my“, k mé vlastní skupině. To nám pomůže k vlastní sebeidentifikaci, soudržnosti, vnitřní solidaritě a emocionální jistotě.

Romské etnikum jsem si v této bakalářské práci vybrala právě proto, že je to u nás velmi početně zastoupená menšina. Podle sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 je u nás 11 746 lidí hlásících se k romské národnosti. Přičemž poprvé se u nás Romové k romské národnosti mohli přihlásit při sčítání lidu v roce 1992.

Ke stěžejní části práce, týkající se policie, mi sloužila brožura - Policista v multikulturním prostředí a internetové stránky Ministerstva vnitra. Romskou problematikou mě provedli hlavně autoři Milena Hübschmannová, Thomas Acton, Tatjana Šišková, internetové stránky (www.romove.cz) a přednášky romistiky pod vedením Mgr. Zbyňka Andrše, které jsem absolvovala v prvním ročníku.

1.1 Cíl

Hlavním cílem mého zkoumání bylo konkrétně se zaměřit na vzájemnou interakci mezi jihlavskými policisty a místními romskými občany. Během výkonu služby se policista setkává s lidskou rozmanitostí a s jedinci, kteří byli vychováni v různých prostředích a podmínkách, takže na každém kroku. Dalším cílem výzkumu bylo zjistit zda státní policie, při výkonu své pravomoci zastává zcela neutrální stanovisko a jestli chrání zájmy příslušníků menšin. Ve vztahu k majoritě se tyto zájmy berou „samo sebou“, kdežto ve vztahu k minoritě často nikoliv.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Základní terminologie

2.1.1 Asimilace

Samotné slovo asimilace pochází z latinského slova *assimilatio*, což znamená přizpůsobení si. Asimilace je tedy proces, kterým je nějaká skupina začleňována do větší skupiny. Mezi těmito skupinami s rozličnými kulturami při tom dochází ke kulturnímu mísení. Menšina při tom přijímá většinovou kulturu. Proto se někteří čeští Romové brání pojmu asimilace, protože se bojí pohlcení. Může také docházet k opačnému jevu, kdy většinová kultura je ovlivněna prvky kultury menšinové, takovému procesu se říká *akulturace*.

Diskuze o asimilaci probíhají v zemích, kde je aktuální problematika přistěhovaleckých menšin. Například v USA dominovaly různé přístupy. První pro sebe používal označení *melting pot* (tavící kotlík). Jeho cílem bylo promísení různých kultur a národností vedoucí k vytvoření nové civilizace. Druhou možností je „*amerikanizace*“, ta pokládá americkou kulturu za produkt anglosaského kulturního vzorce. Přistěhovalci se měli vzdát svých specifických rysů ve prospěch této dominantní americké skupiny. Třetím přístupem je tzv. *salátová mísa*, která mluví o jednotě v různosti. Problém začlenění se však nemusí týkat pouze přistěhovalců, ale také skupin žijících uvnitř většiny již velmi dlouho, nesoucí velice odlišné znaky. Specifickou variantou soužití menšiny s většinou je *apartheid*. (Jandourek 2007 : 32)

2.1.1.1 Podoby vztahů většiny a menšiny

Podle Hessové existují, kromě asimilace a výše zmíněné akulturace, ještě další tři podoby vztahů většiny a menšiny uvnitř jedné společnosti. Jedná se tedy o segregaci, akomodaci a amalgamací. Nyní bych chtěla stručně vysvětlit tyto pojmy. Prvním zmíněným pojmem je *segregace* neboli izolace obou. Jedná se o stav, kdy většina a menšina mezi sebou nespolupracují a vyhýbají se vzájemné ovlivňování. Česky je pro tento pojem asi nejvýstižnější výraz „oddělená existence“. Další výraz *akomodace* znamená, že členové menšiny si uvědomují existenci jiných hodnot a norem chování než jsou ty, které vyznávají a užívají oni. Navenek je respektují, ale vnitřně je nepřijímají a

neztotožňují se s nimi. Českým ekvivalentem by snad mohlo být „vnější přizpůsobení“. Poslední ze trojice pojmů je *amalgamace*. Jde o úplné promíchání menšinového a většinového obyvatelstva, zejména prostřednictvím manželských svazků. Menšina a většina nejsou odlišitelné. V tomto případě se jedná o „splynutí“.

Právě vysvětlené pojmy jsou procesy, které vždy působí oboustranně. Menšina předává pokaždé některé své znaky většině, a ta je včleňuje do své kultury, do svého systému chování a prožívání. Podle toho jak je většinové obyvatelstvo schopno přijímat menšiny, podle toho také mimochodem poznáme otevřenost celé společnosti. (Prudký 2004 : 10)

2.1.2 Cizinec

Každý, kdo není státním občanem ČR, je podle české legislativy cizincem. Cizinci mají v některých oblastech odlišné právní postavení než občané ČR. Nejsou jim tedy přiznána některá politická práva (např. právo volit, být volen, být členem nějaké politické strany nebo vykonávat určité funkce jako třeba poslanec, soudce, prezident atd.). Další omezení jsou ve výkonu povolání, které podléhají státní správě jako např. voják, policista, matrikář apod. Cizinci rovněž nemohou zcela svobodně vstupovat na území ČR a pobývat tam (podmínky jejich vstupu a pobytu na našem území jsou upraveny zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky). Cizincům je naopak přiznáno právo petiční, právo sdružovat se v občanská sdružení či právo shromažďovací. Mají stejná majetková práva jako čeští státní občané, s výjimkou nabývání nemovitostí (zde existují určitá omezení – nemovitosti mohou nabývat například cizinci s trvalým pobytem v ČR nebo za účelem podnikání). V řadě dalších oblast, jako je trestní právo, přestupkové právo, občanské právo, rodinné právo či obchodní právo, mají cizinci stejné postavení jako státní občané ČR. (Budilová; Hirt a kol. : 9)

2.1.3 Diskriminace

Diskriminace velice často vychází z různých předsudků a stereotypů. Lidé se podle nich tak chovají. Určité předsudky, tedy předsudky namířené proti „jiným“ skupinám nebo menšinám, jsou společností považovány za nežádoucí a většině případů zakázány. Diskriminace sama o sobě trestným činem není. Ale nemůžeme se dívat na tyto předsudky a stereotypy, jen jako na něco negativního. Umožňují nám také jakousi orientaci ve světě.

S diskriminací se můžeme setkávat v praktickém životě skoro na každém kroku. V české společnosti určitě patří mezi nejdiskriminovanější menšinu Romové. Ti jsou tímto postihováni nejvíce. Jsou diskriminováni obecně, skoro ve všech oblastech. Nyní bych chtěla velmi stručně uvést pár příkladů z běžného života. Například diskriminace *na trhu práce* (při přijímání do zaměstnání, přijímání nebo odměňování zaměstnanců, zneužívání vedoucího postavení atd.), která přispívá k tragické míře nezaměstnanosti, *ve školství* (např. přetrvávající segregace romských žáků, romské děti do zvláštních škol), *zdravotnictví, veřejné správě, v bydlení* (znesnadňuje nalézt bydlení; sociálně vyloučené romské lokality tzv. ghetta na okrajích měst), vyloučení Romů z návštěv různých restaurací, barů apod. Výrazná je i diskriminace podstatnou částí neromské populace. I když je známo, že nevráživost mezi samotnými Romy existuje také.

Co se týká diskriminace v zaměstnání, o tomto problému se můžeme dočíst i v regionálním deníku pro Kraj Vysočina, kde pan Dzurko říká: „Když podnikatel vidí snědou tvář, ztrácí zájem.“ Podle Martina Kouřila, vedoucího oddělení trhu práce, je nezaměstnanost mezi romským obyvatelstvem podle odhadů asi 70 procent. Úřad práce nesleduje ve statistikách nezaměstnanost podle rasového původu či barvy pleti. (Saadouni 1999 : 7)

Pokud se jedinec stane terčem diskriminace, často se stává, že ze strachu (z útočníka/ů nebo z průtahů, které ho kvůli tomu čekají) volí variantu nic nehlásit a rychle na tuto záležitost zapomenout. Stěžovatel by si měl uvědomit, že tu jsou i určitá pozitiva jako, že stížnost nic nestojí a hlavně pravdivá stížnost je beztrestná.

Jestliže poškozený podá stížnost na policii, v tomto případě zde existují určité orgány s velmi komplikovanou strukturou, které tyto případy řeší. Ministerstvo vnitra se zabývá trestnou činností policie. Inspekce, která vše prověřuje, tedy není součástí policie, což by mohlo vést k trestnému činu zneužívání pravomoci veřejného činitele.

2.1.3.1 Antidiskriminační právo Evropské unie

Antidiskriminační právo Evropské unie vymezuje tyto druhy diskriminace:

- **Přímá diskriminace** můžeme zjednodušeně vysvětlit jako méně výhodné zacházení s jednou nebo více osobami ve srovnání s jinou osobou nebo osobami. Důvodem tohoto méně výhodného zacházení je vždy určitý rys, kterým se

diskriminovaná osoba vyznačuje (pohlaví, rasový či etnický původ, zdravotní postižení, sexuální orientace atd.).

- Dalším druhem diskriminace je **diskriminace nepřímá**. Ta se však v běžném životě velice těžko rozpoznává. Je to takové jednání či opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního rozhodnutí, kritéria nebo praxe je osoba nebo skupina osob diskriminována proti ostatním.
- Vedle diskriminace přímé a nepřímé se považuje za diskriminaci rovněž **obtěžování**, kdy určité chování vede ke snížení důstojnosti nebo k vytvoření nepřátelského, ponižujícího či zneklidňujícího prostředí určité osobě nebo skupině osob.
- **Pronásledování** je definováno jako nepříznivé zacházení s osobou, která se domáhá ochrany před diskriminací. Tudíž je to něco, jako odvěta za to, že se oběť proti diskriminaci bránila.
- Mezi další druhy diskriminace se řadí - **pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci**. Rozdíl mezi těmito pojmy spočívá v existenci vztahu nadřízeného postavení u osoby udávající pokyn k diskriminaci vůči osobě, které je takový pokyn udán a naopak neexistence nadřízeného postavení u osoby k diskriminaci navádějící vůči osobě k diskriminaci naváděné.¹

2.1.4 Integrace

Integraci rozumíme soužití jednotlivců ze dvou či více skupin, kteří se vyznačují jinými kulturními vzorci, pravidly chování, stupnicí hodnot apod., ponech si svoje specifika a zároveň je jim zaručeno rovnoprávné postavení. Tedy, že nedochází k diskriminaci členů některé skupiny. (Budilová; Hirt a kol. : 10)

2.1.5 Kultura

Pojem kultura v nejširším smyslu chápeme jako něco, co je na rozdíl od přírody výsledkem činnosti člověka. Kulturou také rozumíme sociálně zakotvené vzorce vnímání a jednání, které si lidé jako členové společnosti osvojili a které se dají pozorovat na jejich každodenním chování a jednání.

¹ <http://www.diskriminace.eu/index.php?rubrika=odiskriminaci&id=9>

Jak jsem již teď zmínila, kultura se projevuje v našem každodenním chování, od brzkých ranních hodin, kdy vstáváme, až do pozdních večerních hodin, kdy jdeme spát. Během dne pak nejednáme instinktivně, ale na základě kulturně osvojených vzorců.

Kultura je velice složitým společenským **jevem** (kultura v daném okamžiku), **procesem** (kultura je proměnlivá) i **vztahem** (v kultuře se odrážejí vztahy člověka a společnosti k okolnímu světu).

Nyní bych chtěla zmínit některé charakteristické momenty, které jsou důležité pro chápání kultury:

- je zde *podstatná lidská činnost a hodnoty*;
- *není vrozená, ale naučená*;
- je *kolektivním produktem* (vytvářejí ji lidé, kteří jsou v sociální interakci);
- jako celek *si zachovává kontinuitu* (kulturní hodnoty se přenášejí z generace na generaci);
- je *adaptivní* (je schopná přizpůsobovat se vnitřním a vnějším změnám).

Kulturu je možné rozdělit na dvě velké části, a to na materiální a duchovní kulturu. První zmíněná **materiální kultura** zahrnuje jevy, které uspokojují naše materiální potřeby (tj. pracovní a komunikační prostředky, předměty denní potřeby, oděvy, bydlení apod.). Druhou velkou částí je **kultura duchovní**, která je souborem jevů, uspokojující duchovní potřeby lidí. Patří sem například literární a umělecká díla, vědecké poznatky, právní ustanovení, morální zásady, náboženské ideje atd.) (Hladík 1996 : 25-26)

Je zřejmé, že kultury neexistují ve vakuu a nejsou imunní vůči vnějším vlivům. Právě naopak jsou v neustálém vývoji a procházejí neustálými změnami, protože se musejí přizpůsobovat stále novým jevům, podmínkám a okolnostem. Mezi tři nejvýznamnější příčiny kulturních změn patří: *technologie* (zpracování materiálů v daný výrobek), *akulturace* (přebírání rysů při setkání dvou nebo více kultur) a v neposlední řadě *asimilace a integrace*. (Emmert 2003 : 115)

2.1.5.1 Přístupy k pochopení kultury

K pochopení jiné kultury a jejich členů mohou existovat různé přístupy, které jsou podmíněny způsobem, jakým se jednotlivec angažuje. Jedním z podobných přístupů

je **empatie**. Sociální empatie je základem etického chování a předpokladem pozitivních společenských vztahů. Empatie souvisí s naší schopností vcítit se do situace jiného člověka, podívat se na svět jeho očima, sdílet jeho pocity. Empatie je těsně spojena s mírou naší otevřenosti a pocitem sebe-důvěry a důvěry k jiným. Důležitým předpokladem úspěšného komunikačního aktu a kulturního kontaktu je **tolerance**. Tolerance v žádném případě není lhostejností. Není to ani pokora. Tolerance by měla být založena na uznání jinakosti (např. odlišnost) a snaze hledat společné řešení. Tolerantní postoj k „jiným“ je výsledkem výchovy a sebe-výchovy k toleranci. Dále sem patří i **respekt**. Ten znamená přirozené uznání svobody a soukromí druhých. Přesto, že se lišíme, ve vzájemných vztazích máme být rovnocenní. Znamená to, že naše jednání a chování má respektovat lidskou důstojnost druhých i naši vlastní. (Petruciová; Feber 2005)

2.1.6 Menšina

Menšinové skupiny tvoří podřízené části komplexních státních společenstev. Velmi často jsou většinovou společností nízko hodnocené, podceňované či v krajním případě i opovrhované. Psychologicky vzato jde o skupinu lidí, kteří jsou si vědomi vzájemné podobnosti a jistého sociálního znevýhodnění, kterému čelí zvýšeným sebeuvědoměním a vnitřní soudržností. Minoritní skupiny mají z hlediska podílu na moci vzhledem k majoritní, dominantní, skupině zpravidla podřízené postavení. I když v dnešní době mají menšiny daleko větší váhu než v minulosti, o čemž svědčí i jejich ústavněprávní ochrana obsažená v Listině základních práv a svobod, která je součástí naší pololegální ústavy. Tady bych jako příklad uvedla Indiány, kteří protestují proti stavbě něčeho s tím argumentem, že je to jejich posvátná půda, což by jim dříve (rozumějme v době pramalé či žádné ochrany menšin) na úspěch u soudu nestačilo. Dnes je tomu trochu jinak.

Menšiny jsou také poznamenány osudovým významem vlastního připsaného statusu a musí mnohdy čelit předsudkům, diskriminaci, segregaci a v krajním případě i vyhlazování nebo genocidě - promyšlenému, systematickému vyvražďování skupin lidí či národa (např. Indiáni v Americe, válečný holocaust Židů, dnes některé africké kmeny nebo asijské národnostní menšiny). (Sekot, A. 2002)

2.1.7 Národ

Slovo národ se používá od 13. století, ale původně toto slovo označovalo lidský rod nebo rasu a nemělo žádný politický význam. Moderní pojem národ se objevuje až v době francouzské buržoazní revoluce, koncem 18. století.

Pojem národ se někdy překrývá s pojmem etnická skupina či *etnikum* a národnost s pojmem etnicita. Národy, ale i etnické skupiny mají svou historii, své cíle a plány, které je spojují. Mnoho specialistů na problematiku národů se snažilo a snaží o hledání teorií národu. Podle mého názoru, podloženého odbornou literaturou jsem dospěla k názoru, že jednoznačná definice pojmu národ je nemožná. Přesto se pokusím o její definování. Mnohé spory se vedou také o to jestli je zde důležité vymezené území. Podle mého názoru, pokud je tu kultura a jazyk jde o etnikum. Pokud je tu stát a území ohraničené hranicemi, tak se jedná o národ. Tudiž si myslím, že lze považovat Čechy i Romy za samostatná etnika.

Národ je chápán jako společenství lidí, kteří se hlásí ke stejné národnosti. Pokud jde o zmíněnou *národnost*, tak ta je charakterizována společným jazykem vírou a zvyklostmi. Dalším termín související s tímto tématem je *národní příslušnost* neboli příslušnost k národu. Člověk ji získává narozením, přijetím určitého životního stylu a přiznáním státního občanství.

Příslušnost k národu můžeme chápat *objektivisticky* (jakou danou narozením, jazykem apod.), *subjektivisticky* (příslušníkem národa je ten, kdo se za takového příslušníka považuje), nebo *státoobčansky* (příslušníkem národa je státní občan bez ohledu na původ). (Budilová; Hirt a kol. : 10-11)

Ani termín národ nelze použít vždy. Např. u skupiny Apačů, která čítá 58 členů. Naproti tomu výraz etnikum můžeme použít vždy (české etnikum, nebo výše zmíněné apačské etnikum). Na Zemi je velmi vysoký počet potencionálních národů. Tento počet je podle racionálních výpočtů mnohem větší než počet možných životaschopných států. Z toho vyplývá, že nemohou být uspokojeny všechny nacionalismy, alespoň tedy ne současně. Každému etniku je tímto dopřáno stát se „národem“ a nebo si dokonce vytvořit svůj vlastní národní stát. V současné době o toto usiluje řada etnik. Jak toho mohou dosáhnout? Tak především pomocí Organizace spojených národů, která vznikla po druhé

světové válce. Zde je však nutno podotknout, že tento název - Organizace spojených národů - není zcela výstižný, neboť by měl spíše znít - Organizace spojených států.

Podle mého názoru je i velmi výstižný výrok Renana, který tvrdí, že „národ je tím, čím chce být lid“. (Hroch 2003 : 100) Chtějí-li být národem otrokářů, mohou, ale v tom případě zasáhne OSN, uloží sankce, zahájí embarga a povede kroky směřující k mezinárodní izolaci takového společenství. V důsledku toho se pak toto společenství stane jakýmsi ostrovem mezi okolními společenstvími, bude si muset vystačit samo a postupně bude předurčeno k zániku, protože v dnešní době se bez pomoci a ochrany ostatních společenství, potažmo jejich organizací prostě neobejde.

2.1.7.1 Chápání národa v různých kulturních oblastech

Chápání národa se v různých kulturních oblastech liší. V angličtině termín *nation* byl definován jako soubor obyvatel žijících na zřetelně vymezeném území pod vládou jediného panovníka. Termín *nation* se tedy v angličtině dostal do těsné blízkosti termínu *state*. Tato těsná vazba mezi *nation* a *state* se zde udržela až do současnosti. Ve francouzštině bylo původní chápání *la nation* velmi blízké anglickému. Definují národ jako velký počet lidí, kteří žijí na území vymezeném zřetelnými hranicemi a jsou podřízeni téže vládě. Pak k této charakteristice přibyl také společný jazyk a „pospolitost tradic“, resp. zvyklostí. Francouzem je možné se stát, a to právě přijetím státního příslušenství (naproti tomu Němci národnost chápou tak, že se jako Němec člověk musí narodit). V němčině se udržel až do moderní doby německý termín *Volk*. Byla tím míněna pospolitost lidí, kteří měli společné zvyky, zákony a jazyk. Je zde zdůrazňována „společná krev“. O tom svědčí i výrok Bismarka, který vyzýval Němce: „Ať myslí svou krví.“ V období 2. říše se akceptovala konotace termínu *Volk* s lidem, takže se jím označovala jakási pospolitost krve všech, kdo hovořili tímž jazykem, ať již žili na území kteréhokoli státu. Díky tomu došlo k silnému emocionálnímu zabarvení tohoto termínu. (Hroch 2003 : 11-12)

2.1.7.2 Ernest Gellner o národech

Další významný autor, který se zamýšlí nad těmito tématy je Ernest Gellner. Ten ve své knize *Národy a nacionalismus* vystupuje proti přesvědčení, podle kterého nacionalismus dřímá od počátku v jednotlivých národech, aby byl ve vhodné chvíli probuzen na scénu jako hrdina kulturního obrození. Národy neexistovaly před

nacionalismem, ale právě nacionalismus plodí státy. Kde není stát, není nacionalismus. Člověk dělá národy. Dále tvrdil, že nacionalismus může existovat jen ve společnostech, které se opírají o vysokou kulturu. A vysoká kultura existuje tam, kde je stát schopen vychovávat své budovatele. Gellner se shoduje s mnohými autory na tom, že jazyk je nejdůležitější část kultury. Dále vytvořil dvě definice vzniku a charakteristiky národa:

1. Dva lidé patří ke stejnému národu, když sdílejí stejnou kulturu. Kultura rovná se soubor znaků, myšlenek, způsobů chování, představ a dorozumívání.
2. Dva lidé patří ke stejnému národu, když uznávají jeden druhého za náležejícího ke stejnému národu. (Gellner, E. 2003)

2.2 Multikulturalismus a multikulturní společnost

2.2.1 Pojem multikulturalismus

V dnešním kulturně relativizovaném světě je mnoho zvyků, hodnot a tradic, které spolu koexistují (žijí dohromady). Tím, že se nepotírají, ale naopak se doplňují, pak můžeme hovořit o multikulturním světě, neboli o fenoménu multikulturalismu.

Multikulturalismus tvrdí, že lidé s různými kořeny mohou žít pospolu a učit se porozumět obraznosti druhých, mohou a měli by se bez předsudků či iluzí dívat přes hranice rasy, jazyka, rodu, a věku a učit se myslet na pozadí promíšené společnosti. Multikulturalismus zastává skromně názor, že některé z nejzajímavějších věcí v historii a kultuře se dějí na rozhraní různých kultur. Situace na hranicích ho nezajímají jen proto, že jsou samy o sobě fascinující, ale protože jejich pochopení přináší světu naději. Autor pokračuje v citátu, kdy tvrdí o separatismu, že popírá hodnotu a dokonce i možnost takového dialogu. Zavrhuje změny. Je to zkrachovalý multikulturalismus, živěný zoufalstvím a záští. Je odsouzen k selhání - v Americe stejně jako v Bosně-Hercegovině či na Středním východě. Cílem multikulturalismus není separace těchto skupin, nýbrž integrace jejich příslušníků do společností rovnosti, svobody a solidarity. (Barša 1999)

2.2.2 Multikulturní komunikace

Multikulturní komunikace, lze rozdělit do tří fází:

- 1) fáze pocitů, dojmů a začátek vztahů - co se nám na druhém líbí, co ne a jak na nás působí
- 2) fáze, jak registrujeme chování v komunikaci; co nám říkají gesta, pohyby, mimika, obličej, hlas a jak druhý reaguje na naše chování
- 3) fáze, kdy vnímáme obsah sdělení, nakolik rozumíme jazykem toho druhého a vnímáme ho, čeho chce ten druhý v komunikaci dosáhnout, o co se zajímá, zda se můžeme vzájemně pochopit a zda můžeme navázat vztah.²

2.2.3 Multikulturní společnost

„Pokud se Evropa nechce stát okrajovým a provincionálním jevem, bude muset zahájit dialog s ostatními kulturami.“

motto Mircea Eliade

Česká republika je poměrně mladý stát, založený na tzv. občanském principu, kdy nositelem státnosti není národ, ale lid. Naše republika bývá zařazována do skupiny demokratických právních států, které vykonávají určitou moc prostřednictvím svých orgánů. Jednou ze státních institucí je i Policie České republiky.

V současné době se prakticky všechny moderní státy, bez ohledu na to zda jsou demokratické či nedemokratické, vyrovnávají se skutečností, že obyvatelstvo, které žije na jejich území není z etnického, jazykového, kulturního, národního, náboženského a rasového hlediska jednotné. Existují sice státy, které se modelu homogenní (stejnorodé) společnosti blíží, ale jejich počet je zanedbatelný. Česká republika se počítá mezi ty státy, které jsou heterogenní (nestejnorodé). Dominantním etnikem je zde skupina, která sama sebe nazývá Češi. Tato skutečnost může být někým hodnocena kladně, někým jiným záporně. Nicméně nepopiratelný je samotný fakt existence multikulturní společnosti.

Existence multikulturní společnosti má mnoho podob a jednou z nich i je i každodenní občanský život na ulici, na pracovišti, kulturní a hospodářský život apod. Policie, která je sborem nejvíce exponovaným z hlediska přímého kontaktu s realitou

² Maturitní otázky z PSS v Čáslavi, 2007

každého dne, by měla znát základní pravidla práce v podmínkách multikulturní společnosti. Kromě důkladných znalostí formálních pravidel, tedy zákonů, by policisté měli mít základní představu o vnitřním životě multikulturní společnosti a jejich segmentech.

2.3 Legislativa vztahující k problematice menšin v ČR a EU

V této kapitole jsem vybrala několik významných mezinárodních dokumentů, které se zabývají právy menšin, ochranou a jejich celkovým postavením.

Mezinárodní pakt o ochraně občanských a politických práv (OSN, 1996)

Mezinárodní dokument přijatý Valným shromážděním OSN v roce 1996, v České republice vyhlášen pod č. 120/1976 Sb. V České republice je na základě článku 10 Ústavy jakožto Parlamentem ratifikovaná a vyhlášená mezinárodní smlouva bezprostředně závazná a má přednost před zákonem. Tento dokument představuje závaznou kodifikaci občanských a politických práva a svobod a kontrolních mechanismů zajišťujících jejich respektování.

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (OSN, 1965)

Mezinárodní smlouva o lidských právech, která primárně zavazuje státy na mezinárodněprávní úrovni k tomu, aby v ní obsažená práva zabezpečila svými vnitrostátními zákony a případně i dalšími nelegislativními prostředky. V České republice je Úmluva jakožto Parlamentem ratifikovaná a vyhlášená mezinárodní smlouva na základě článku 10 Ústavy České republiky bezprostředně závazná a má přednost před zákonem. Úmluva obsahuje v článku 1 definici pojmu rasová diskriminace a zavazuje signatářské státy k přijetí opatření k jejímu potlačování. Připouští pozitivní diskriminaci. Československo podepsalo úmluvu v roce 1966, kterou následně publikovalo pod číslem 95/1974 Sb.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobody (č. 209/1992 Sb.)

Tato úmluva zaručuje základní lidská práva (například právo na život, zákaz mučení, zákaz otroctví a nucené práce, právo na svobodu a osobní bezpečnost, svobod myšlení, svědomí a náboženského vyznání). Úmluva o ochraně lidských práv a základních

svobod byla podepsána v roce 1950 v Římě a v platnost vstoupila, po ratifikaci deseti státy, v září roku 1953. V České republice byla přijata 18. března 1992 .

Česká legislativa:

Současná Ústavu Česká republiky (Ústava čl. 10) stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejich ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. To znamená, že tyto smlouvy mají přednost před obyčejnými zákony a tyto zákony s nimi nesmějí být v rozporu. Okruh smluv, k jejichž ratifikaci je třeba souhlasu Parlamentu, je vymezen v čl. 49 Ústavy.

Listina základních práv a svobod:

Listina základní lidských práv a svobod je založena na obecných ideách demokratických právních států a byla přijata dne 9. 1. 1991 jako federální ústavní zákon. Po vzniku samostatné ČR byla Listina základních práv a svobod opět v nezměněné podobě vyhlášena (2/1993 Sb.) a převzata do ústavního pořádku v České republice (článek 3 a článek 112 odst. 1 Ústavy ČR – 1/1993 Sb.). Listina základní práv a svobod má právní sílu ústavního zákona.

Základní práva a svobody zaručuje Listina všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného myšlení, národního nebo sociální původu, příslušnosti k národnosti či etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (článek 2 odst. 1). Současně obecně stanoví, že nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv z národnostních, rasových, etnických a jiných důvodů, pokud jde o základní práva a svobody. Listina základních práv a svobod stanoví, že každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti a že se zakazuje jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnování (článek 3 odst. 2).

Trestní právo Česká republiky

Trestní právo chrání výslovně také práva související s národností nebo příslušností k určité rase. Trestní zákon (č. 140/1961 Sb.) definuje jako trestný čin také:

1. užití násilí proti skupině obyvatel nebo jednotlivci nebo vyhrožováním usmrcení, ublížením na zdraví nebo způsobení škody velkého rozsahu pro jejich národnost nebo rasu (§ 196)

2. veřejné podněcování k nenávisti k některému národu nebo rase k omezování práv a svobod jejich příslušníků (§ 198)
3. veřejné hanobení některého národa, jeho jazyka nebo některé rasy (§ 198)
4. podporou a propagací hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§ 260, § 261 a § 261a)
5. omezování svobody vyznání (§ 236) (Budilová; Hirt a kol. : 12-16)

2.4 Předsudky a stereotypy

„Nikdy není příliš pozdě na to, abychom opustili své předsudky.“

Henry David Thoreau, americký filosof a spisovatel

Americký psycholog George W. Allport definovat předsudky jako:

„...odmítavý až nepřátelský postoj vůči člověku, který patří do určité skupiny, jen proto, že do této skupiny patří, a má se tudíž za to, že má nežádoucí vlastnosti připisované této skupině.“³

Někteří odborníci, kteří se zabývají předsudky a stereotypy nečiní mezi těmito pojmy rozdíly, jiní ano. Tvrdí, že předsudky jako takové jsou názory a postoje, obsahující nepříznivý a nepřátelský vztah vůči jiným, zatímco stereotypy mohou být neutrální postoje nebo dokonce, že obsahují příznivý (pozitivní) vztah.

Kořeny předsudků číší z nejistoty z toho, co nás obklopuje a jejich největším zdrojem jsou druzí lidé, díky kterým si vytváříme nebo přejímáme určité zjednodušené pohledy. Problém je v tom, že tyto předsudky jsou poměrně neměnné, předávají se s generace na generaci, obtížně se odstraňují a často se nedají vyvrátit logickou argumentací, protože zde mají velký vliv emoce. Mnohdy ani nevnímáme to, že tím druhému ubližujeme a nedáme mu šanci. Pokud budeme říkat: Italové jedí makarony, Češi mají rádi vepřo-knedlo-zelo nebo Francouzi mají dobré víno, nikomu tím neublížíme. Generalizace však začne vadit tehdy, když hodnotím někoho na základě jednoho rysu - třeba barvy kůže, oblečení, momentálního chování apod. (Šišková, 2001)

³ Příručka pro policisty - Věz a nediskriminuj!

Jak můžeme předcházet vzniku předsudků? Podle mého názoru je důležité se zaměřit na pozitivní vlastnosti jednotlivců, na jejich přednosti, potřeby a kvality. Další způsob jak předcházet vzniku předsudků je prevence konfliktů, pokud se názorově rozchází. Protože častými příčinami konfliktních situací je vzájemné nepochopení (např. způsobené kulturními rozdíly), nesnášenlivost, neochota komunikovat a dosáhnout vzájemné dohody. Důležitými prostředky prevence podobných jevů je dialog (umění vést komunikaci na principech rovnosti a vzájemného respektu) a tolerance. (Petruciová, Feber, 2005) „Nauč se vidět jiného v jeho odlišnosti! Nauč se chápat druhého z hlediska jeho předpokladů! Nauč se vidět sebe tak, jako by ses viděl z pohledu druhého!“ (Wezsäcker, 1993)

U nás jsou Romové v lidském podvědomí bráni jako flákači, kteří ani práci nehledají, kteří si „nasekají“ plno dětí a žijí ze sociálních dávek od státu. Já osobně v tomto stereotypu vidím dva problémy. Jednak si myslím, že pořád u nás existuje diskriminace ze strany zaměstnavatelů. Málo z nich zaměstná Roma a když už, tak na náročné a málo placené práce, které by „naši“ lidé nedělali. Další problém je zakořeněn už mnohem dříve, kdy se komunistický systém snažil asimilovat Romy do většinové společnosti. Tyto pokusy ovšem selhaly a finanční podpora, kterou Romové dostávali je tak nemotivovala k vlastní činnosti a začali se příliš spoléhat na stát. (Acton 2000 : 38) A tato tendence je stále patrná i dnes.

Co může pomoci v odbourávání bariér a výše zmíněných stereotypů mezi majoritou a Romy? Myslím si, že třeba vzdělání nebo ještě důležitější organizací, která v tomto může pomoci, je rodina. Ta je totiž prvotní. Zde dostává potomek „vstupní“ názory na svět od svých rodičů. V rodině by se měla u dítěte už v raném věku pěstovat tolerance k ostatním. A to nejen ke skupině „my“, ale i ke skupině „oni“.

2.4.1 Média a stereotypy

Masmédia neboli hromadné sdělovací prostředky, slouží k předávání informací najednou velkým skupinám lidí. Patří k nim především noviny, rozhlasové a televizní vysílání a internet. Na rozdíl od komunikace přímé (tváří v tvář) má masová komunikace tyto znaky:

- je jednostranná, bez zpětné vazby
- její příjemce je anonymní

- skupina příjemců je různorodá

Podle kritiků masmédiá snižují vkus veřejnosti, zvyšují hladinu kriminality, přispívají k morálnímu rozkladu či potlačují tvořivost. Naopak obhájci zdůrazňují jejich roli při ochraně svobody projevu, odhalování korupce nebo poskytování kultury milionům lidí. Masmédiá mají mimořádné postavení i v politice, kdy jejich prostřednictvím prezentují politici své postoje a svou osobu. (Emmert 2003 : 114-115)

Média, která by měla přinášet informace o dění ve společnosti, nám někdy moc nepomáhají ke zlepšení ve vztazích mezi majoritou a minoritou. Vidíme v nich jen to špatné. Když se ve večerních zprávách dozvídáme nanejvýš to, že cikáni někde něco ukradli, zničili nebo se poprali. To nás samozřejmě utvrzuje v našich starých, někdy i celá staletí přetrvávajících předsudcích. Média tak Romům často budují jejich negativní image ve společnosti. Myslím si, že zpravodajství má na své diváky velký vliv, a proto by se mělo snažit být neangažované, objektivní a hlavně se snažit rozkrývat a odstraňovat tyto tradované předsudky.

Díky rozšíření elektronických médií do všech koutů světa mají lidé větší možnost poznávat jiné národy a kultury. Svět se postupně zmenšuje: lidé jedí stejné jídlo, čtou stejné knihy, dívají se na stejné filmy v televizi, diskutují o stejných problémech, mají stejné zkušenosti a vnímají svět podobně, ať jsou kdekoli na zeměkouli. Celosvětové rozšíření médií tak vede ke srovnatelným změnám v hierarchii hodnot. V koexistenci si čím dál tím více lidí uvědomuje, že jejich kultura, jejich normy, zvyky, hodnoty a názory jsou pouze jedny z mnoha existujících. Nejsou ani absolutně platné, ani nezpochybnitelné vzhledem k ostatním kulturám. Člověk doby pozdní moderny začíná žít v tzv. kulturním vakuu. (Emmert 2003 : 126)

2.5 Zamyšlení nad pojmem češství

Nežli se začnu zabývat tím, co je to češství a jaké jsou jeho podoby a aspekty, musíme si nejprve ujasnit, co tento pojem znamená, resp. co je pod ním rozuměno. Snažila jsem se vyhledat nějakou definici češství. Myslíte, že jsem ji našla? Ne. Jediné co ukazovalo na to, že člověk je Čech, bylo jeho místo narození. Na pojem češství prostě neexistuje přesná definice, ale přesto každý z nás má ponětí o tom, co znamená. Jedná se o

jakýsi pocit sounáležitosti k určitému společenství. Nejde však jen o češství, ale o každé sounáležení, které se projevuje u všech etnik či národů.

Od počátků lidské existence se člověk snaží o svou individualitu, ale i skupinovou identitu. A i dnes potřeba lidí „někam patřit“ vystupuje stále více do popředí. Díky své sebeidentifikaci se vyčleňují vůči ostatním.

Stačí se k češství cítit Čechem? Téměř všichni Češi doma i ve světě se zřejmě „cítí Čechy“. Co je to tedy vlastně být Čechem, kromě oficiálního „papíru“, který potvrzuje naši národnost? A co přesně bychom měli přijmout, abychom se cítili být „správným“ Čechem?

Dejme tomu, že člověk má český rodný list, české rodiče, mluví i píše česky, má rád naši zemi, respektuje a dodržuje české zákony, zná českou hymnu, a co víc? Jsou i další věci, i když ne tak podstatné, ale přesto jsou s Čechy spojeny. Např. pivo nebo vepřo-knedlo-zelo. A pokud pro někoho z nás nejsou zrovna tyto věci „srdeční záležitostí“, nemusí ho to hned vyřazovat z češství.

Kde se takové češství vzalo? Můžeme si položit otázku, zda se jedná o vrozenou či naučenou „vlastnost“. Pro první možnost hovoří to, že člověk se přímo rodí do určité společnosti s určitými vlastnostmi. Nejde ale hovořit o čisté vrozenosti, protože člověk je societou ovlivňován už od svého narození, jsou na něj přenášeny určité zvyky, názory, postoje a ať chce nebo ne, je jimi ovlivňován. S přibývajícím věkem se pak více či méně s těmito vlivy ztotožňuje a dál je šíří okolo sebe.

Jak se češství projevuje? Kdybychom položili podobnou otázku široké veřejnosti, patrně nejvíce respondentů by odpovědělo, že při sportovních událostech. Něco na tom bude, protože alespoň při těchto akcích se prezentuje češství poněkud jinak (ve srovnání např. s politiky či Romy): mnoha lidech z ničeho nic vzplane vlna euforie, „že když je to zlato, tak je každý hrdým Čechem.“ Podle mého názoru je to trochu absurdní stejně jako třeba pokřik: „Kdo neskáče, není Čech!“ Nemyslím si, že by hokej najednou zvednul poměrně malou hrdost českého národa. Dalším příkladem může být pobyt na zahraniční dovolené. Tady ovšem někdy nezbývá, než se za ono cecháčkovství stydět. Je to dáno samotným chováním některých jedinců, které však dopadá na celý národ. Existují pak posměšná hesla jako - co Čech, to zloděj apod. Však se někdy v Chorvatsku na pláži okolo sebe rozhlédněte a poznáte, kdo je „typickým“ Čechem.

Jedná se o jev pozitivní nebo negativní? Uvedeme pro rozlišení konkrétní situaci. Příklad z výše zmíněného mistrovství světa v hokeji. Zde je češství pozitivní v tom, že

„stmeluje“ národ, všichni fandí a přejí si medaile. Pozor však na případný neúspěch, to se pak při hádkách o tom, kdo za to může, naopak projevuje češství jako prvek negativní. A takto bychom mohli pokračovat i v dalších příkladech. Avšak tak je tomu i u jiných národů.

2.6 Role Policie ČR v multikulturní společnosti

Mezi principy, ke kterým by policisté měli přihlížet, patří jednak **princip etnické neutrality**. Ten vychází z principu rovnosti všech, bez ohledu na etnickou, jazykovou, rasovou, národnostní a náboženskou příslušnost osob. Policisté musí při výkonu své pravomoci zachovávat zcela neutrální stanovisko. Druhý **princip vázanosti zákonem** říká, že veškerá činnost policie a výkon jejích pravomocí se musí opírat o zákon a musí se odehrávat v jeho mezích.

Policejní práce se neřídí jen zásadami, které vyplývají z právního řádu, ale také z obecných principů účelnosti a efektivity. Ze vztahu policie k multikulturní společnosti můžeme definovat tyto role:

První role, o které bych se chtěla zmínit, je role **ochranná**, kdy policie je povinna při své činnosti chránit oprávněné zájmy příslušníků menšin. To platí i o příslušnících většiny.

Druhou rolí policie je role **sankční**. Jedná se o to, že policie je povinna při své činnosti sankcionovat taková protiprávní jednání, která jsou namířena proti koncepci rovnoprávného multikulturního soužití (např. nerovné zacházení s lidmi na základě nějaké jejich odlišnosti jako je barva pleti, vyznání apod.). Policisté by v tomto případě měli plnit svou roli, která je jí také zákonem určena, a dohlédnout na to, aby byl princip rovnoprávnosti dodržován.

Role **preventivní** je další z důležitých rolí Policie by měla svou bezchybnou prací plnit obecnou preventivní roli. Neměla by se tedy zaměřovat pouze na restriktivní složku své práce, ale také na osvětu a prevenci.

Poslední rolí, kterou by měla policie splňovat, je role **reprezentační**. Policie by podle ní měla důstojně plnit roli „prvního kontaktního státního orgánu“. Tato role nevyplývá ze zákona, ale z podstaty policejní práce, která má ve své základní podobě terénní povahu. Policie se často setkává s problémy, které nespádají do její kompetence. V případě menšin je tato pravděpodobnost ještě vyšší, protože příslušníci menšin se

mohou v českém právním řádu orientovat méně než příslušníci většiny. Vnímání policie menšinami výrazně ovlivňuje jejich vztah ke státu jako celku a možnost jejich integrace. Z reprezentační role vyplývá role informační. Policie nemá sice podání informací v popisu práce, ale není v rozporu se zákonem. Podání vhodné informace tak může v mnoha případech přinášet při řešení problému kýžený efekt. (Budilová; Hirt a kol. : 6-8)

2.6.1 Čeho by se měla policie vyvarovat

Nejenom policie, ale každý by se měl vyvarovat několika rizik spjatých s prací, při které se člověk dostává do styku s menšinami. Jedním takovým rizikem jsou rasistické přístupy k různým problémům. Prakticky každý je v nějaké formě rasistou, ačkoliv si to nepřiznává. Xenofobní přístupy k různým problémům jsou zakořeněny v každém a je jen otázkou do jaké míry se s nimi každý vyrovnává. V žádném případě nikoho nezbavuje tohoto zatížení samotné prohlášení, že „není rasista“, které je zpravidla doprovázené spojkou „ale“ a následnou obhajobou rasismu. Další obtížnou věcí, která na policisty číhá, je zbavit se předsudečného myšlení, tedy schopnost vyrovnat se se zobecňujícími postupy. U přístupu k příslušníkům menšin to platí dvojnásob. Musíme si uvědomit, že každý člověk je unikátní jedinečnou bytostí nadanou takovou výjimečností, že si zaslouží trochu individuálního přístupu. Dalším kamen úrazu policejní práce je nedostatečné stanovení priorit při odhalování a stíhání trestné činnosti. Nesnažit se některé problémy spojené s menšinami odsunout na vedlejší kolej.⁴

2.7 Policie České republiky

Policie⁵ České republiky (PČR) je ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky, státní policie s působností na celém území republiky. Vznikla dne 15. července 1991 přeměnou Veřejné bezpečnosti Sboru národní bezpečnosti. Policie plní zejména tyto úkoly: chrání bezpečnost osob a majetku; vede boj proti terorismu; odhaluje trestné činy, zjišťuje jejich pachatele a realizuje opatření při předcházení trestné činnosti, koná vyšetřování o trestných činech, kde v trestním řízení vystupuje jako policejní orgán. Poskytuje ochranu: ústavních činitelů a bezpečnost chráněných osob, zastupitelských úřadů, ochranu sídelních objektů Parlamentu, prezidenta republiky, Ústavního soudu,

⁴ <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004092004&PHPSESSID=c3411e89c8adbfc820d7ee7cb25edcad>

⁵ viz Příloha 3

Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra. Dále dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu, odhaluje přestupky, vede evidenci, vyhláší celostátní pátrání, zajišťuje pohotovostní ochranu jaderných zařízení určených vládou a ve spolupráci s obcemi se podílí na zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku.

Úkolem příslušníka Policie České republiky je především chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji, usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. Tohle všechno můžeme najít v etickém kodexu Policie České republiky.⁶

Podle zákona o Policii České republiky, se jedná zejména o úkoly v oblasti ochrany života, zdraví a majetku, odhalování a prevence trestných činů, zajišťování veřejného pořádku, boj proti terorismu a organizovanému zločinu, ale i dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu.⁷

2.7.1 Stručná historie policie a četnictva

Zrod četnictva

Území našeho státu patřilo do roku 1918 do rakouské části habsburské monarchie, čímž byl samozřejmě ovlivněn i vývoj organizace bezpečnostní služby na našem území.

V druhé polovině 19. století, po revolučních událostech v letech 1848-1849, bylo zavedeno četnictvo po lombardském vzoru a o několik let později, po pádu absolutismu, byla zavedena samospráva, v rámci níž mohla působit komunální policie.

Se vznikem Československa byla stanovena poměrně náročná kritéria pro doplnění jednotlivých ozbrojených složek, přičemž byl kladen důraz na politický profil, fyzické a osobní předpoklady.

⁶ viz Příloha 1

⁷ http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=39426

Ministerstvo vnitra mělo jako nejvyšší instance politické správy velice širokou působnost. Zabývalo se záležitostmi státní správy, bezpečnostními otázkami a dalšími velice rozličnými agendami. Spadalo pod něj četnictvo, silniční a říční policie, zabývalo se stáním občanstvím a vydáváním pasů. Dále přistěhovalectvím, vystěhovalectvím, odškodňováním civilistům poškozených válkou, sčítáním obyvatel, statistikou, automobilismem a vzduchoplavectvím, registrací spolků atd.

Funkce, pravomoci a hodnosti četnictva:

Četnictvo bylo vojensky organizovaným strážním sborem, podléhajícím vojenským trestním zákonům a soudům. Ve výkonu bezpečnostní služby bylo podřízeno politickým úřadům, po stránce výcviku, vyučování, kázně, kontroly služby, ve věcech správních a hospodářských pak četnickým důstojníkům. Pro každou zemi bylo zřízeno zemské četnické velitelství v sídle zemského úřadu. Jeho obvody se dělily na četnická oddělení, ta pak na dvě a více okresní četnická velitelství a na četnické stanice ve městech nebo větších obcích.

Členové sboru byli rozděleni na mužstvo (gážisté mimo hodnostní třídy) a důstojníky (gážisty). Gážisté mimo hodnostní třídy chránili bezpečnost osob, majetku, zjednávali klid a pořádek při obecném ohrožení i výtržnostech, konali hlídky, zatýkali osoby stíhané atd. Četničí důstojníci zodpovídali za výkon služby, výcvik, vyučování a kázeň podřízených četníků.

Četníci vykonávali službu zásadně ve stejnokroji šedozelené barvy s obdobným hodnostním označením jako vojsko. Vykonávali službu, která se dělila na dvě části: službu obyčejnou, která patřila k základním povinnostem četníka a službu zvláštní, která se vztahovala k výkonu zvláštních vrchnostenských nařízení a asistencí, které byly nařízeny úřady, popřípadě eskortování vězňů.

Doba si žádala změny

Během prvních dvaceti let existence samostatného československého státu doznala původní rakouská organizační struktura četnictva nebývalého rozmachu a zdokonalení. Byly zaváděny nové metody činnosti i nové technické prostředky. Zemská četnická velitelství vytvářela speciální organizační celky často dočasné, jako byly kontrolní pohraniční stanice, polní četnictvo, četnické pohotovostní oddíly. Dalšími speciálními útvary byly četnické silniční kontrolní stanice, četnické letecké hlídky a pro pátrání po kriminálních delikventech od roku 1928 po celém území státu budované četnické pátrací stanice.

Četníci měli podle zákona „...pečovati o veřejnou bezpečnost osob a majetku, udržovati veřejný řád a vésti v patrnosti obyvatelstvo a cizince.“

Poválečné období

V Čechách a na Moravě existovaly tři druhy bezpečnostních složek - revoluční oddíly (Revoluční gardy, Národní milice apod.), na závodech Závodní milice a policejní a četnický aparát. Z těchto všech složek byli vybíráni příslušníci pro nový Sbor národní bezpečnosti. Nový bezpečnostní aparát měl být budován jako "orgán lidu".

Konec června 1945, byla vyhlášena nová organizace Sboru národní bezpečnosti, která měla odstranit odlišný vývoj v jednotlivých částech republiky. K říjnu tohoto roku měl celý bezpečnostní aparát 34 396 příslušníků.

Jednotlivé složky bezpečnosti tvořily: pořádková služba (většinou příslušníci bývalého četnictva a policie), kriminální služba (specializovaní příslušníci), zcela nová zpravodajská složka (ZOB II), státní bezpečnost a pohotovostní pluk 1 NB. Poslední zmíněný pohotovostní pluk 1 NB byl vytvořen v létě 1945. Důvodem pro zřízení tohoto útvaru byla především činnost nacistických teroristických skupin "wehrwolf" (vlkodlaci), oddílů sestavených většinou z bývalých příslušníků SS a Hitlerjugend, kteří byli koncem války vyškoleni k provádění teroristických, sabotážních a diverzních akcí na osvobozeném území.

Vzhledem k úkolům pluku a rychlé potřebě jeho nasazení prošli jeho příslušníci intenzivním výcvikem. Své pozice zaujaly v celém severním a severozápadním pohraničí. Jejich hlavním úkolem bylo zabezpečit střežení státní hranice.

Do vnitřních těžkostí poválečného období vpadli na naše území v létě 1947 banderovci. Nebylo to poprvé. Své nájezdy, plenící pohraničí Slovenska, podnikali již od roku 1945. Tentokrát však šlo o akci velkých organizovaných jednotek, které se z Polska snažily probít přes naše území na Západ. Situace si vyžádala nutnost energického zásahu k likvidaci banderovských tlup. Kromě armády se ho zúčastnila i část pohraničních jednotek útvarů SNB 9600, z nichž byl pro tuto akci vytvořen pluk „Slovensko“. „Akce B“, jak se protibanderovská bezpečnostní a vojenská opatření nazývala, byla ukončena na podzim 1947. Spolu s Pohraničními útvary SNB - 9600 vykonávali službu na hranici také příslušníci Finanční stráže.

Podstatné organizační změny týkající se československé bezpečnosti proběhly na počátku padesátých let. Došlo k rozdělení původního ministerstva vnitra na dvě nová ministerstva. Ministerstvo národní bezpečnosti, které se stalo ústředním řídicím orgánem pro Sbor národní bezpečnosti a ministerstvo vnitra, které mělo na starosti vnitřní správu, včetně národních výborů.

V průběhu činnosti se nahromadila řada závažných chyb a nedostatků, chybných metod a forem práce, včetně porušování zákonnosti i mnohdy nezákonného jednání některých pracovníků. Situace vyvrcholila na podzim roku 1953, kdy došlo k další reorganizaci, která spočívala ve zrušení ministerstva národní bezpečnosti. Veškeré úkoly přešly pod ministerstvo vnitra, které tímto odpovídalo za řešení všech bezpečnostních úkolů s tím, že úkoly týkající se státní správy a řízení národních výborů řídila od roku 1953 přímo vláda.

Hlavním úkolem oddělení VB bylo zabezpečit veřejný pořádek, ochranu vlastnictví, život a zdraví občanů, bezpečnost a plynulost silničního provozu apod.

K dalším zásadním změnám v postavení a systému Sboru národní bezpečnosti došlo v letech 1968 – 1969, kdy ústavním zákonem vznikla československá federace. Otázky bezpečnosti byly svěřeny federálnímu ministerstvu vnitra a ministerstvům vnitra obou republik.

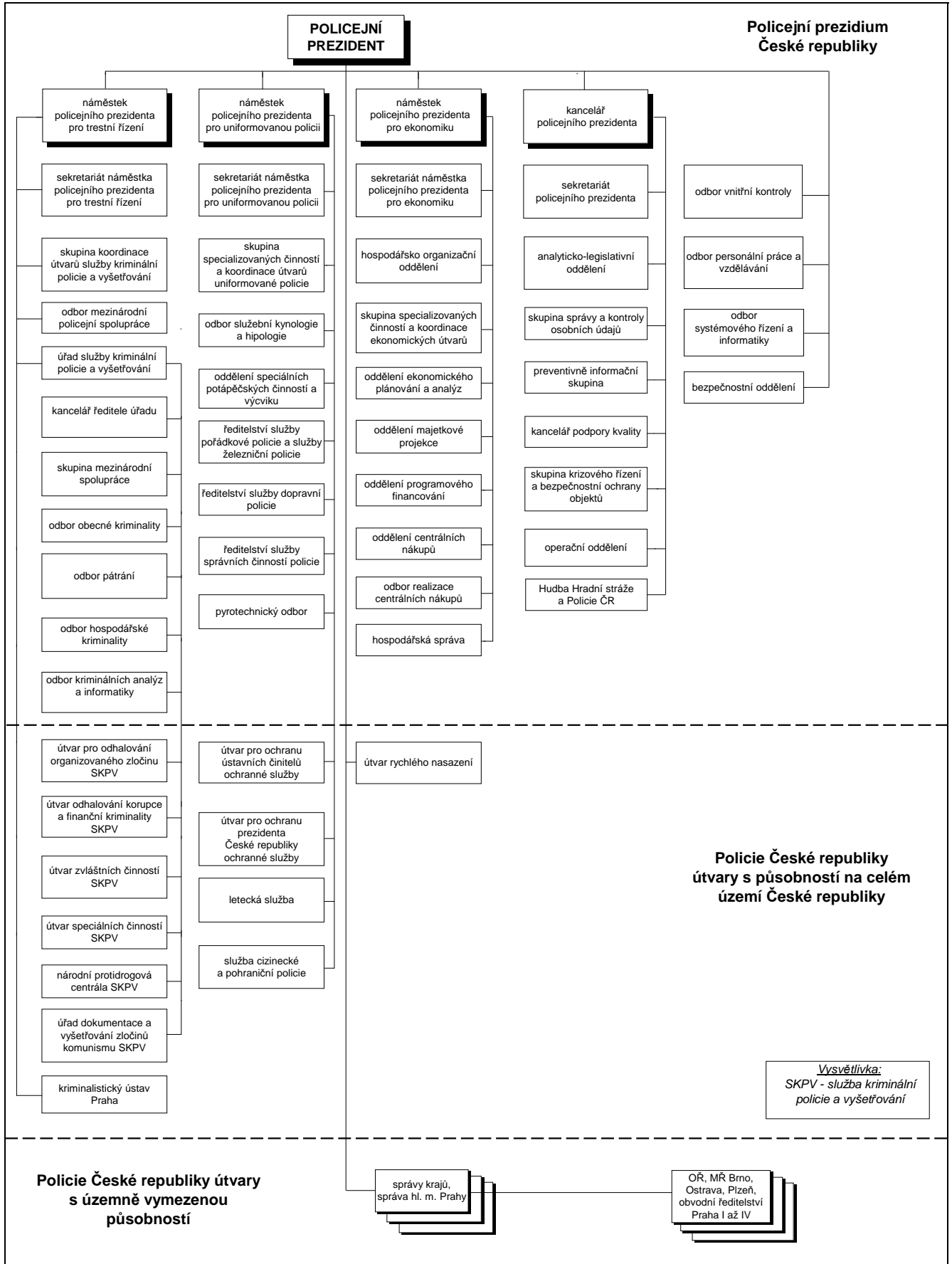
Od vzniku SNB přecházely do Veřejné bezpečnosti z různých resortů státní správy jednotlivé správní agendy. Ty byly dosud vedeny národními výbory. Postupně vznikající agendy byly v roce 1963 sloučeny a vznikl správní odbor Hlavní správy VB, správní oddělení na krajích a skupiny na okresech. V polovině 60. let vznikla správní služba, která měla na starosti veškerou agendu k občanským průkazům, hlášení a evidenci pobytu občanů, povolovací režim kulových zbraní, zbrojní průkazy a ověřování adres osob v příslušném obvodu.

Dějinný vývoj organizace a činnosti Sboru národní bezpečnosti byl ukončen revolučními změnami ve státě a společnosti, které započaly 17. listopadu 1989. V polistopadovém období byla v rámci resortu MV ČR provedena řada organizačních změn, které se významně dotkly všech útvarů a služeb.

Začaly se psát nové kapitoly policejní historie...⁸

⁸ <http://www.mvcr.cz/policie/historie.html>

Organizační schéma Policie České republiky

2.7.3 Základní policejní služby

K základním policejním službám patří zejména *pořádková policie* - ta chrání veřejný pořádek, bojuje proti kriminalitě, provádí trestní a přestupkové řízení, ale také dohlíží na bezpečnost silničního provozu. *Železniční policie*, která zajišťuje veřejný pořádek na vlakových nádražích a ve vlacích, chrání bezpečnost cestujících a dopravovaných zásilek. *Dopravní policie* dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu a spolupůsobí při jeho řízení, vyšetřuje dopravní nehody a kontroluje doklady o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. *Cizinecká a pohraniční policie* zajišťuje ochranu státních hranic mimo hraniční přechody, kontroluje doklady na hraničních přechodech, povoluje a kontroluje vstup a pobyt cizinců a udělování statutu uprchlíka. *Ochranná služba* zabezpečuje ochranu prezidenta České republiky, ústavních činitelů a osob, kterým je při jejich pobytu na území České republiky poskytována osobní ochrana podle mezinárodních dohod. *Letecká služba*, která provádí pravidelné hlídkové lety spojené s ostrahou hranic a sledování plynulosti dopravy a významně se podílí na provozu letecké záchranné služby. Dále sem patří *kriminální policie a vyšetřování*, *finanční policie*, *útvary rychlého nasazení* a *útvary pro odhalování organizovaného zločinu*.

2.7.4 Základní podmínky pro přijetí do služebního poměru

Policisté se při své práci pohybují v multikulturním světě a proto by měli dodržovat různé principy, jako např. princip etické neutrality. To znamená, že zde platí rovnost všech bez ohledu na etnickou, jazykovou, rasovou, národnostní a náboženskou příslušnost. Z toho vyplývá, že policisté by se měli ke všem příslušníkům většiny nebo menšiny zaujmout zcela neutrální stanovisko.

Pokud by se někdo chtěl ucházet o místo u policie musí splňovat tyto podmínky:

- musí mít občanství České republiky,
- věk nad 18 let,
- bezúhonnost (ta se prokazuje výpisem z trestního rejstříku),

- minimálně střední vzdělání s maturitní zkouškou, fyzickou, zdravotní a osobnostní způsobilost k výkonu služby,
- nesmí být členem politické strany nebo politického hnutí
- nesmí nevykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a nesmí být ani členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost.

Přijímací řízení obvykle trvá 3 měsíce. V průběhu řízení uchazeč absolvuje psychologické vyšetření, prověrku tělesné zdatnosti, zdravotní prohlídku a další personální řízení.¹

2.7.5 Kampaň „Policie ČR je také Vaše policie“

Společnost Člověk v tísni ve své zprávě zveřejňuje celou řadu příkladů projektů dobré praxe v působení proti rasovému násilí a kriminalitě. Pro tuto práci jsem vybrala pouze projekt, který souvisí s iniciativou policie v této oblasti - Policejní kampaň na přijímání příslušníků menšin. V rámci plnění Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám realizuje ministerstvo vnitra ve spolupráci s reklamní agenturou informační kampaň, jejíž cílem je získat nové policisty romského, vietnamského a ukrajinského původu. Kampaň charakterizuje slogan „Policie ČR je také Vaše policie“ a představuje policii jako instituci prostou předsudků připravenou přijímat příslušníky menšin. Kampaň je inovativní především v tom směru, že přibližuje policii národnostním menšinám.²

2.8 Romové

Na území České republiky žijí pět skupin Romů (tři početné a dvě méněčetné): slovenští (Rumungro), olašští (Valachrom), maďarští (Ungrikorom), čeští a němečtí (Sinti).

Nyní vyvstává otázka, kdo je vlastně Rom a koho za něj můžeme považovat. Někdy není zcela jasné, na základě jakých znaků a charakteristik je člověk za Roma považován. Lidé většinou považují za Roma toho, kdo je za něj považován významnou

¹ http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=39426

² http://www.romea.cz/index.php?id=servis/z2006_0523

částí svého okolí. Nesprávné označení osoby za Roma může někdy způsobit řadu nejasností a omylů. Proto považuji za nutné tento výraz objasnit. Rozlišujeme tři kritéria, která jsou pro osobu zařazující se do kategorie „Rom“ používána. První kritérium je *kritérium etnické identity*. Rom je podle něj ten, kdo se považuje za příslušníka romského národa, resp. etnika. Druhé v pořadí je *kritérium fyzických charakteristik* – Rom je ten, kdo má charakteristické fyziologické znaky. Tady se hodně lidí mýlí v tom, když si pod tímto představí barvu pleti nebo vlasů. Fyziologickými znaky se zde míní to, jak jednájí, myslí a chovají se, jednak jako členové většinové společnosti a také jako příslušníci tradiční romské kultury. *Kulturní kritérium* je poslední z kritérií, podle kterých můžeme člověka označit za Roma. Říká, že Rom je ten, kdo sdílí hodnoty tradiční romské kultury.

Ještě bych chtěla podotknout, že označení cikán (cigán) asi polovinu příslušníků této etnické příslušnosti těžce uráží, název Rom však téměř nikoho.

2.8.1 Stručná historie Romů

Romové do Evropy začali přicházet, kočovným způsobem života, ze své pravlasti Indie už před tisíci lety. Už od poloviny 16. století u nás panovala nedůvěra k Romům, která postupně vyústila v otevřené pronásledování a dokonce jejich beztravné usmrcení. Ale i přesto se našlo pár šlechtických rodů, které Romům dovolili se usadit na jejich území.

Za Marie Terezie byly pokusy o asimilaci Romů do okolní společnosti. Kdy Romové museli nosit stejné oblečení, měli pracovat v zemědělství a nesměli mluvit romsky (za to byl trest 25 ran holí). Její syn Josef II. se v tomto snažil pokračovat. Navíc kladl důraz na školní docházku dětí, vyučení romské mládeže, povinnou návštěvu bohoslužeb a zlepšení hygienických podmínek. Díky tomu se po dlouhých staletích s Romy začalo počítat jako se skutečnými obyvateli daných území, a ne jako s nezvanými hosty.

Po skončení první světové války přichází další omezující zákon o potulce z roku 1885 a Romové byli oficiálně uznáni za svébytnou národnostní menšinu. Desítkám tisíc Romů byla vystavena tzv. „cikánská legitimace“, kterou byli povinni při sobě neustále

nosit a prokazovat se jí. V Čechách existoval sběrný cikánský tábor v Letech u Písku³ a na Moravě v Hodoníně u Kunštátu.⁴

*Andr' oda taboris
phares bu'i keren
phares bu'i keren
mek mariben chuden.*

*Tam v táboře
Romové těžce dřou
těžce dřou
a ještě bití dostávají⁵.*

V těchto táborech zemřel vysoký počet Romů na břišní či skvrnitý tyfus. Ti kdož přežili epidemii, byli většinou dopraveni do Osvětimi.⁶ Z odhadnutého počtu 7000 českých Romů válku přežila jen necelá desetina.

V padesátých letech se však komunistický systém rozhodl, že cikánská otázka bude znovu řešena – v podobě asimilace. Byla zde snaha, aby Romové ztratili svoji originalitu. Snaha režimu začlenit Romy do většinové společnosti selhala a finanční podpora nemotivovala Romy k vlastní činnosti, začali se příliš spoléhat na státní dozor. A to si myslí, že je stále patrné i dnes.

2.8.1.1 Migrace ze Slovenska

K nejnápadnější migraci Romů dochází od roku 1945, kdy se otevřely Čechy a začala tak jejich poválečná migrace ze slovenských romských osad do České republiky. Na Slovensko začali jezdit náboráři a sháněli pracovní síly do znárodněného průmyslu. Pro Romy nebyla na Slovensku práce a neměli kde bydlet. Jeli zkoušet štěstí tam, kde se jim slibovalo obojí. Nelákala je sem jen lepší ekonomická situace, ale i znalost prostředí, blízkost jazyka a příbuzenských vazeb s Romy žijícími v ČR. Nejprve šli nový svět okusit muži, kteří se snažili něco vydělat, vydělané peníze posílali domů a vytvářeli zde zázemí, aby sem posléze mohli přijít manželka s i dětmi. U Romů se tato zpráva o „lepší“ životě šíří ještě dál. A přijíždí k nám i zbytek velké a rozšířené rodiny. (Hübschmannová 1998 : 30-31) Cílovou stanicí pro mnoho Romů se stávala pohraniční místa vyprázdněná po Němcích a rozsáhlá území severních Čech. (Acton, Thomas a kol. 2000 : 37)

³ viz Příloha 4

⁴ viz Příloha 5

⁵ Kol. autorů Muzea romské kultury. *Romové - O Roma: tradice a současnost : angodes the akának.*

⁶ viz Příloha 6

2.8.2 Romský jazyk

Romština se řadí mezi indoevropské jazyky do skupiny jazyků indických (společně například s hindštinou či bengálštinou). Příbuznost indoevropských jazyků prozrazuje viditelná podobnost některých výrazů.

Stejně jako čeština, tak i romština není zdaleka jednotným jazykem. Existuje několik hlavních dialektů romského jazyka. Je to díky územním přesunům jednotlivých romských skupin. Přesto se ale Romové z různých částí světa mohou spolu domluvit. A podobně jako u ostatních jazyků, tak i slovní zásobu u všech romských dialektů tvoří - slova původní, přejatá a nově vytvořená (neologismy).

Na území České republiky a Slovenska jsou nejrozšířenějšími tři dialekty: dialekt slovenský, maďarský a olašský. Slovenským dialektem přitom hovoří přibližně 80 % Romů, maďarským 10 %, stejně jako olašským. Kdežto Romové, hovořící olašským dialektem, mohou nejnázve komunikovat s Romy na celém světě.

Romština:

- výslovnost romštiny je fonetická, tedy víceméně shodná s pravopisem. Češi proto mohou psaný text číst stejně, jako by byl psán česky.
- Romština má narozdíl od češtiny osm slovních druhů (jedním z nich je člen) i osm pádů a navíc i pád nepřímý. Sedm pádů je více či méně shodných s českými pády a pádem navíc je ablativ. Romština má u sklonných slovních druhů rod mužský a ženský a číslo jednotné a množné.
- v romštině se poměrně často objevuje pro češtinu neobvyklá souhláska dž; romština používá i měkké l (vyslovované stejně jako ve slovenštině); dále má romština stejně jako čeština měkké souhlásky, které se označují háčkem všude, neboť například *e dila* (podlaha) se vyslovuje tvrdě zatímco s háčkem měkce *d'ives* (den)
- Narozdíl od češtiny má romština aspirované hlásky, tj. hlásky vyslovované s lehkým přidechem. Romština aspiruje čtyři hlásky: kh, ph, th a čh. Aspirace je významotvorná a její opomenutí či špatné vyslovení proto může vést k nedorozumění. Například sloveso *perel* znamená padat, zatímco *pherel* čerpat.

2.8.3 Tradiční život Romů

2.8.3.1 Rodina a její význam

Rodina a děti jsou pro ně velice důležité a mají v jejich kultuře klíčové postavení. Pevná rodinná pouta se udržují i mezi vzdálenějšími příbuznými. V jejich rozšířených rodinách se bere vzájemná pomoc za něco automatického.

Rodina pro Romy znamenala téměř vše. Romové byli při kočování na okolní společnosti zcela nezávislí, ale uvnitř rodiny byli na sobě naopak závislí beze zbytku. Rodina byla zdrojem obživy, měla funkci vzdělávací (chlapci se učili v rodině řemeslu, dívky starat se dobře o děti a o manžela), psychologickou (veškeré problémy se řešily společně) i ekonomickou (poskytovala obživu pro všechny) a zajišťovala ochranu sociální (nikdo nezůstal sám, o všechny bylo postaráno). Romové však považují za své blízké příbuzné všechny. Žili se svojí širší rodinou pohromadě v jedné osadě či čtvrti a kromě pokrevního příbuzenství je pojily i rodinné tradice a vzájemná solidarita. Největším trestem pro Roma bylo tudíž jeho vyhnání z rodiny, neboť tím ztrácel veškeré sociální i lidské jistoty.

2.8.3.1.1 Gender (postavení muže a ženy)

V romské rodině stejně jako v české existoval rozdíl mezi rolí muže a ženy. Romská žena byla vychovávána tak, aby se dokázala o rodinu postarat. Povinností ženy bylo zabezpečit chod domácnosti, vychovávat děti a poslouchat svého muže. Postavení ženy se značně mění s přibývajícím věkem a počtem dětí. Bezdětnou ženou se opovrhuje. Ženy nesmějí nikam chodit samy bez doprovodu někoho z rodiny (např. nejčastěji se sestřenicí), stejně jako nesmějí zůstat o samotě s cizím mužem. Muž byl hlavou rodiny, nositelem a ochráncem prestiže rodiny, rozhodoval a nesl odpovědnost za rodinu.

U Romů je neslušné, aby se milenecké páry na veřejnosti vodili za ruce nebo se nějak intimněji projevovali. Aby spolu mohli dva mladí začít žít a mít děti, bylo třeba po dohodnutí otců uskutečnit zasnubní obřad (mangavipen). Oba mladí v doprovodu svých rodičů si před dalšími svědky slíbili vzájemnou věrnost až do smrti. Občanskou nebo církevní svatbu (bijan) měli až po několika letech, když už spolu měli jedno dvě děti.

Uzavřené manželství bylo na celý život. Rozchod byl výjimečný a byl povolen pouze v případě neplodnosti či nevěry ženy.⁷

2.8.3.1.2 Romská jména a temperament

Zajímavostí u Romů také je, že se navzájem oslovují jiným jménem než, které mají zapsané na matrice a tudíž i ve své legitimaci. Například romskou ženu všichni oslovují Margit, přitom má v legitimaci napsáno Marie a ona sama toto jméno třeba ani nezná. Dvě jména mají proto, aby za sebou mátlí stopy a vyhnuly se jim tak nečisté síly (jako např. nemoci). (Hübschmannová 1998 : 62-68)

Už na první pohled je u Romů z neverbální komunikace viditelný jejich temperament - zvyšování hlasu, křik a rozmáchlá gesta. Také mají menší intimní zónu než Češi.

2.8.3.2 Vzdělání a výchova

Romské děti obvykle navštěvují speciální školy. Nevím jestli je to naším školstvím nebo romskou výchovou. Chyby budou asi na obou stranách. Ve školství bych viděla problém v tom, že naše školy nejsou do značné míry schopny děti z tohoto prostředí integrovat a poskytnout jim standardní vzdělání. Učitelé je prostě neumějí učit. Romské děti jsou také často vystaveny nevládnému chování ze strany svých spolužáků. A proto rodiče své romské děti nechávají chodit do výše zmíněných speciálních škol. Ty jsou pro jejich děti přijatelnější, kde jsou nároky na ně menší a kam už často chodí řada jejich sourozenců či dalších příbuzných.

Problém romských dětí je také ve výchově. Romští rodiče nevytvářejí na své děti takový tlak jako rodiče neromští. Pokud se dítěti do něčeho nechce, tak ho k tomu často romští rodiče nenutí. V romských rodinách se skoro neužívá rozkazů: „To musíš! To nesmíš!“ Nechávají své děti vyrůstat „jako dříví v lese.“ Romské dítě jí, když má hlad, vstává, když se probudí a jde spát, když je ospalé. Třeba o půlnoci. Nemusí být pořád ve střehu a napjaté, aby něco neudělalo špatně. Nemusí pořád říkat děkuju, prosím, děkuju, prosím. (Hübschmannová 1998 : 117) Rodina a rodinné problémy jsou také pro ně daleko důležitější než školní docházka. Například když se u nich v bytě netopí, nesvítí nebo

⁷ www.romove.cz

pokud rodina nemá peníze na jídlo, potřeba vzdělání dětí se pro rodiče stává v takové situaci okrajovou záležitostí.

2.8.3.3 Náboženství

Nyní bych se chtěla zaměřit na téma: Romové a náboženství. Cikáni přejímali na své dlouhotrvající pouti z Indie náboženství zemí, v nichž po určitou dobu žili. Ve světě nalezneme mezi Romy jak katolíky, protestanty, pravoslavné, tak i muslimy. Na otázku zda jsou Romové věřící, odpovídá většinou starší generace kladně. Považují se za katolíky, nicméně svoji víru praktikují v katolických chrámech velmi zřídka. Velmi často se poukazuje na to, že Romové přejali z katolictví nebo z jiných církví pouze jejich vnější znaky. Narození potomka, svatba nebo pohřeb se nikdy neobejdou bez přítomnosti katolického kněze. (Acton, Thomas a kol. 2000 : 41-42)

Romové také věří, že duše člověka přesahuje a existuje i po odchodu těla na onen svět. Důkazem toho je tradiční nesmírně velká víra v duchy mrtvých předků - *mule*, kteří jsou pro Romy prostředníkem Boha. Duše zesnulých se podle Romů vrací mezi živé, ty dobré navštěvují příbuzné ve snech a dávají rady, ty zlé škodí.⁸

Dnes už rodí všechny ženy v porodnici, jak české, tak romské. Jenomže česká matka zůstane v porodnici tak dlouho, jak si jí tam nechají, zatímco romská hledí, aby byla co nejdříve doma. Bojí se o své dítě a chce jej chránit. Nejpozději třetího dne mu musí zavázat na zápěstí šňůrku nebo nit, červenou, černou, zelenou, jenom ne bílou, protože bílá je barva smrti. Duchové uvidí šňůrku, pochopí, že to je živý člověk a dají mu pokoj. Červená šňůrka chrání i před uhranutím. Přitáhne oči příchozích, dívají se na šňůrku a ne na dítě, a tak na ně nemůže padnout uhranutí. Dokud není dítě pokřtěné, chce je vyměnit bosorka, čarodějnice. Na ochranu se mu dává pod hlavičku nějaký železný předmět: nůž, nůžky. Někdy hřebík. Železo chrání před nečistými silami. Může tohle všechno dělat matka v porodnici? Vždyť by se jí vysmáli. (Hübschmannová 1998 : 116)

⁸ www.romove.cz

2.8.3.4 Tradiční povolání

Nejvýznamnějším řemeslem slovenských Romů bylo kovářství. K dalším romským profesím patřila výroba metel, košíků⁹, ošatek, rohoží, stahování a čištění kůží, broušení nožů, výroba nepálených cihel z hlíny, vody a plev, výroba dřevěného uhlí. Dalšími formami obživy byla odměna (naturální) za zemědělskou výpomoc na polích vesnických sedláků i drobných hospodářů a nebo hudba¹⁰. Olašští Romové se naproti tomu tradičně živili koňským handlířstvím, ženy čištěním peří a věštěním budoucnosti z karet a ruky.¹¹

2.8.3.5 Tradiční jídla, stravování a pohoštění

Romové mají další zvláštnosti, co se týče stravy. Příprava a konzumace jídla v tradiční romské kultuře obklopují důležitá pravidla spojená s dodržováním rituální čistoty. Za nečisté například považují jídlo ze země. Takže pokud upadne na zem kus masa, bez ohledu na to jestli to byl velký kus a zbude tak i na ostatní, prostě se vyhodí. Nečisté a nepřípustné je podle nich i jídlo znovu ohřívat a vylízávat talíře. Romská kuchyně je značně ovlivněna slovenskou kuchyní, např. vaří často halušky.

Romové pohoštění návštěvy považují za samozřejmost. Hostitelé se často ani neptají, jestli má host hlad či žízeň. Milena Hübschmannová popisuje jak byla několik dní hostem v rodině pana Mišry, ředitele internátní školy pro chudé děti. „Po českém zvyku jsem poděkovala za jídlo. Členové rodiny sebou po každém poděkování trhli. Nakonec mě pan Mitra vlídně upozornil, že za jídlo se neděkuje. Člověk, který neuctí hosta jídlem, případně přístřeším, se proviňuje proti dharmě grhasta.“ (Hübschmannová 1998 : 110)

2.8.4 Lichva

Pořád u nás žijí lidé, kteří využívají tíživé situace Romů. V prostředí sociálně vyloučených Romů se často setkáváme s lichvou, nevýhodným půjčováním peněz na vysoký, někdy i stoprocentní měsíční úrok. Dlužníci se dostávají do bludného kruhu nových půjček a stále narůstajících úroků. V krajních případech už je dlužná částka

⁹ viz Příloha 7

¹⁰ viz Příloha 8

¹¹ www.romove.cz

neznámá a dlužník odevzdá lichváři veškerý svůj příjem a vzápětí si od něj zase půjčí, aby měl alespoň na základní životní potřeby. Lichvář je často pro ně osobou váženou a respektovanou. Oběti mu nezřídka vyjadřují vděčnost a úctu. Považují ho za osobu, která jim pomáhá v okamžicích nejvyšší nouze. Jsou na jeho službách závislí. Pokud jednoho lichváře policie zatkne, díky poptávce po těchto službách se zanedlouho objeví další.

2.8.5 Rasismus

Romové se také často stávají oběťmi různých extrémistických skupin jakou jsou např. skinhaedské hnutí. Jde o propagaci nacionálního rasismu až neonacismu, ať již veřejně nebo skrytě. Usilují „o boj proti všem formám rasové lůzy jako jsou cikáni, negři, asiáté, arabové, míšenci, proti židům, a proti formám bílého odporu – komunisti, anarchisti, bezdomovci, proti sexuálním deviantům jako jsou homosexuálové atd.“

Připomeňme si také myšlenky Miroslava Sládka a jeho „republikánů“, kteří tvrdili, že nejlépe by bylo, kdyby v naší republice žádní Romové nežili. Mnoho Čechů však těmto rasistickým názorům podléhá.

2.8.5.1 Zpráva o stavu rasismu, xenofobie, antisemitismu v ČR (2006)

Podle Zprávy o stavu rasismu, xenofobie, antisemitismu v České republice v roce 2006, vydané společností Člověka v tísní vyplývá, že v České republice neexistuje žádný nezávislý subjekt, který by systematicky monitoroval rasově motivovanou kriminalitu a etnicitu pachatelů a obětí. Také u nás neexistuje žádný program podpory zaměřený specificky na oběti rasově motivované kriminality. Míra rasově motivované kriminality zůstává v roce 2006 víceméně konstantní.

Český trestní zákon je obecná právní norma, která generálně postihuje nenávisť vůči různým skupinám obyvatel. Tyto skupiny obyvatel jsou v jednotlivých ustanoveních blíže, ale obecně specifikovány. Trestní zákon tedy přímo nechrání věřící jednotlivých církví (křesťany, židy, muslimy) nebo ani jednotlivé etnické či národnostní skupiny (Romy, Vietnamce apod.), chrání svobodu každého ne/vyznávat víru a právo každého na poklidný život bez ohledu na jeho barvu pleti nebo jazyk. Tato obecnost trestního zákona umožňuje stíhat každé jednání, které je motivováno nenávisťmi vůči osobám odlišného původu, víry, jazyka, sociálního postavení, sexuální orientace apod. Termín islamofobie nebo antisemitismus tedy české trestní právo nezná.

2.8.6 Nedůvěra

Romové s nedůvěrou přistupují i k ostatním romským rodům a skupinám. Tato roztržitost je typickou romskou vlastností. Je to způsobeno tím, že po staletí byli Romové v obležení „bílé většiny“ a s nedůvěrou přistupovali ke všemu cizímu. (Acton 2000 : 47)

Je potřeba mít na zřeteli, že romská populace je vnitřně velmi různorodá. Většina lidí si myslí, že je Rom jako Rom, ale není to pravda. Tak jako všichni Češi nejsou stejní, tak nejsou ani Romové. A proto výše uvedené obecné rysy neplatí universálně pro všechny osoby považované za Romy.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Charakteristika výzkumné lokality

Výzkum zaměřený na vzájemné vztahy a interakce mezi jihlavskými policisty a místními romskými obyvateli, probíhal v Jihlavě průběžně od letních prázdnin 2007 do začátku února 2008.

Město Jihlava, s počtem 51 tisíc obyvatel, leží na hranici mezi Čechami a Moravou, je srdcem Českomoravské vrchoviny a také sídlem orgánů kraje Vysočina.¹² Kraj Vysočina má v rámci České republiky i Evropy, výhodnou polohu, jelikož jej protíná dálnice D1. Vysočina dále patří k jednomu z nejčistších krajů u nás, se zdravými lesy nezasazenými emisemi a tudíž i lidé na Vysočině se řadí k nejzdravějším v republice. Je zde nízká kriminalita, a co se týče památek, tak právě na Vysočina se nachází tři z dvanácti památek Světového dědictví UNESCO.¹³

Jihlava je městem s velmi bohatou historií velkým počtem historických památek. Dne 12. 11. 200 se Jihlava stala statutárním městem a v roce 1951 byla vyhlášena městskou památkovou rezervací (nově pak v roce 1982). Klíčový symbol městského znaku sídelního města Jihlavy představuje červený ježek ve stříbrném poli.¹⁴

Počátky historie dnešní Jihlavy sahají až do 12. století, kdy při významné Haberské stezce, ta vedla ze středních Čech na území dnešního Rakouska, vznikla na levém břehu řeky Jihlavy malá slovanská osada. Velkým impulsem pro další rozvoj byl nález stříbrných rud, ke kterému došlo v 1. polovině 13. století. Král Václav I. Zde založil hornické sídlo, osazené převážně německými kolonialisty, to později získalo městské a také horní právo. Velké množství vytěženého stříbra vedlo k rychlému zbohatnutí a Jihlava se stala jedním z největších, nejvýznamnějších a také nejhonosnějších měst českého království.

Během další doby přicházely různé signály, které ukazovaly, na to, že tento blahobyt nebude trvat věčně. Ke značnému omezení těžby došlo například za husitských válek, kdy byla poničena velká část dolů a vyhlášena basilejská kompaktáta (1436). Poté následovaly další rány jako třicetiletá válka, požáry, mor a v neposlední řadě v 17. století

¹² viz Příloha 9

¹³ <http://www.region-vysocina.cz/index.php?objekt=1436>

¹⁴ viz Příloha 10

nájezdy saských a švédských vojsk. Město bylo v troskách a zanikající hornictví nahradila řemesla, především soukenictví.

Začátek 19. století přináší cestu i pro jiná průmyslová odvětví, hlavně strojírenské a textilní. Město se rozrůstá, rozvíjí se zde kultura a školství, dochází k modernizaci historického centra – bourají se brány a hradby. Avšak od poloviny 19. století se rozvoj města zastavuje. Cechovní předpisy, zastaralý způsob výroby a nevýhodná poloha způsobují, že město není schopno konkurovat vznikajícím továrnám a jeho význam postupně upadá. (David, Petr a kol. 2006 : 16-21)

Jihlavě dominuje rozlehlé Masarykovo náměstí. Má tvar protáhlého obdélníku o rozloze 36 650 m² a patří k největším u nás. Jeho vzhled však narušila v době komunistického režimu nevzhledná budova obchodního domu Prior.¹⁵ V poslední době stále častěji vyvstávají diskuze o tom, co s touto „proklínanou“ budovou dál – zbourat nebo nechat stát? O tom, že je toto téma stále živé a hodně diskutované, svědčí i část rozhovoru s primátorem města Jaroslavem Vymazalem: „Když jsem nastupoval do této funkce, moc mě mrzelo, že je Jihlava v tomto smyslu tak propagovaná. Ačkoli má město s bohatou historií co nabídnout, v první řadě se každý ptá, kdy odstraníme Prior z náměstí.“ A když na místním rádiu Hitrádiu Vysočina proběhla anketa, mezi jihlavskými občany, s otázkou: Kterou budovu v Jihlavě považujete za „nejodpornější“, s přehledem „vyhrála“ tato budova. Kdyby záleželo na mě, tak já bych se také přiklonila k variantě budovu odstranit.

Od úterý 21. do pátku 25. dubna 2008 probíhala v Jihlavě na třetím nástupišti vlakového nádraží putovní expozice **Projekt vagón**¹⁶, a když jsem v té době kvůli výzkumu v Jihlavě trávila většinu času, nemohla jsem si ji nenechat ujít ani já. Tento projekt vymyslelo Muzeum Slovenského národního povstání s podporou Slovenskočeského klubu. Jedná se o dva vagóny, které v šedesátých letech sloužili k transportu slovenských Romů a Židů do koncentračních táborů. Takzvané dobytčáky, jimiž lidé jezdili na smrt, mají nyní funkci autentického výstavního sálu, který poukazuje na tragické osudy těchto lidí. Sami návštěvníci si zde na vlastní kůži mohli vyzkoušet jak se asi transportovaní lidé cítili ve stísněných prostorách, bez hygienického zázemí a nejasné budoucnosti. Jeden z vagónů je tzv. poctivý. Vypadá a je úplně stejně zařízen jako za druhé světové války, kdy je jimi transportovali do nacistických lágrů. Prostor ve

¹⁵ viz Příloha 11

¹⁶ viz Příloha 12-14

vagónu na mě působil velice depresivně. Setmělý vagón, do kterého dopadá denní světlo jen dvěma malými zamřížovanými okénky. Jediné vybavení, které ve vagónu nalezneme jsou dva plechové kbelíky. V jednom byla voda a ve druhý sloužil jako toaleta. Na podlaze jsou malé čtverce nakreslené hodně těsně a figuríny transportovaných, které naznačují, jak málo místa zde lidé při přepravě měli. Náhle průvodkyně zavře dřevěné dveře a pustí dokumentární film s výpověďmi pamětníků druhé světové války a obrázky z koncentračního tábora Osvětim. V tomto okamžiku proběhl mráz po zádech i mě.

Co se týká počtu romské menšiny v Jihlavě, tak podle jihlavských policistů je to těžké odhadnout: „Podle údajů jich tu má být asi 3500, ale ve skutečnosti je odhad na 5000 Romů.“ Že počty Romů často nesouhlasí s realitou, je patrné nejen v Jihlavě, ale v celé České republice. O počtu Romů žijících v kraji Vysočina se píše v místním regionálním týdeníku:

Se zástupci Občanského sdružení Romská jednota Vysočina se sešel předseda Bezpečnostní komise Rady kraje Vysočina Pavel Maslák (do jehož kompetence spadá také protidrogová politika, integrace cizinců na území kraje, prevence kriminality a romská otázka). Jednání byli přítomni čtyři zástupci sdružení v čele s členem Rady vlády pro romskou komunitu za kraj Vysočina Ladislavem Vaškem.

„Při jednání se zástupci krajské organizace sdružující Romy v kraji Vysočina bylo poukázáno na skutečnost, že se při sčítání lidu k romské národnosti v našem kraji přihlásilo pouze 208 Romů. Zástupci této organizace sdělili, že pověřenými pracovníky Romské jednoty Vysočina za jednotlivé okresy zmapovali skutečný svat romské komunity. Ta má k 30.6.2002 v kraji celkem 6367 Romů“, uvedl P. Maslák.¹⁷

3.2 Výzkumné otázky

Jaké vztahy panují mezi jihlavskými policisty a místními Romy?

Jak funguje důvěra mezi policisty a romskými obyvateli v Jihlavě?

Jaké jsou postoje policistů k romské menšině?

Dbá Policie ČR principu etnické neutrality?

Existují i mezi policisty negativní stereotypy o Romech?

Kolik příslušníků romské menšiny je zaměstnáno u Policie ČR?

¹⁷ Romů žije v kraji Vysočina přes šest tisíc. *Cesta Vysočiny*, roč. 42, č. 38 (2002), s. 2

3.3 Metodologie

Před samotným výzkumem a psaním bakalářské práce jsem se věnovala **studiu odborných materiálů** - knih a různých článků, vztahujících se k danému tématu, které mi posloužily hlavně v teoretické části mé práce. Jako zdroj dalších užitečných informací se mi stal regionální tisk (Cesta Vysočiny a Noviny Vysočiny) a internet.

První metoda, kterou jsem využila k realizaci výzkumu byl **dotazník**. Díky dotazníkovému šetření jsem získala jakýsi prvotní obrázek o daném problému a mohla jsem pokračovat v druhé metodě, která pro můj výzkum byla stěžejní, tím mám namysli rozhovory. S respondenty jsem vedla jednak **strukturované**, ale i **nestrukturované rozhovory**. V nich měli dotazovaní velký prostor k tomu, aby se vyjádřili a mě zákonitě přinesly větší množství potřebných informací.

Další strategii sběru dat jsem zvolila techniku „**snowball**“ neboli „metoda sněhové koule“. Tato metoda spočívá v tom, že dotazovaný mě odkáže na dalšího eventuálního respondenta. Využití nyní zmíněné metody se mi během výzkumu osvědčilo a technika se ukázala jako velmi vhodně zvolená. Díky doporučení na dalšího kolegu jsem se při rozhovorech ve většině případů setkávala s větší otevřeností a ochotou.

Na policejní stanici, kam jsem nejčastěji docházela, jsem také využila **zúčastněného pozorování**.

Před každým rozhovorem jsem se nejdříve představila jako studentka Univerzity Pardubice, která chce zde realizovat ten a ten výzkum za účelem napsání bakalářské práce. Pokud jde o nahrávání rozhovorů, tak jsem své respondenty o této skutečnosti předem informovala, abych je zbytečně nekonsternovala. Pokud s nahrávaným rozhovorem nesouhlasili, nikdy jsem diktafon bez jejich vědomí nepoužila. V mnoha případech jsem se setkala s prvotní negativní reakcí. Po následném ujištění, že rozhovor poslouží jen pro účely napsání mé práce a nikdo nebude jmenován, drtivá většina k nahrávání svolila. Informátoři měli také strach z koktání nebo přerázení, při nahrávaném rozhovoru na nich bylo patrné, že kvůli diktafonu si na toto dávali větší pozor.

3.4 Vymezení mé pozice jako výzkumníka

Moje pozice výzkumníka během výzkumu by se dala charakterizovat jako osoba přicházející „zvenčí“. Tato pozice, spíše pozorovatele, mi dovoľovala sledovat oznámení od poškozeného, který sdělil, že ho někdo okradl, znásilnil, zbil atd. Dále mi umožnila zahlédnout předvedení pachatele, vydat se na pátrací akci apod. Můj přístup k některým výsledkům poškozeného, který oznamuje zbití, ukradený automobil, krádež peněženky, odcizení jiného majetku nebo poškození majetku (např. postříkaná zeď), byl ve většině případech možný. Jiné druhy výsledků, jako je např. oznámení znásilnění, jsou velice delikátní a řeší se samozřejmě „za zavřenými dveřmi“.

Během výzkumu jsem také zjistila, že čekáním na chodbě obvodního oddělení se dá vypořádat (nezúčastněné pozorování) plno věcí. Na židlích tu sedí osoby neboli „čekající strany“, které vyčkávají, až na ně přijde řada, např. k výsledku.

V procesu mají lidé čtyři druhy postavení. Buď mohou být v postavení poškozeného, pachatele, svědka nebo zúčastněné osoby. Když přijdu nahlásit, že mi někdo ukradl auto, jsem poškozený. Pokud ho zcizím já, jsem pachatel. Pokud jsem viděla, jak někdo auto krade, jsem svědek. A pokud si koupím automobil, a poté se zjistí, že je kradený, policie mi ho odebere a já se stávám zúčastněnou osobou.

Ale abych se vrátila k předchozímu odstavci, pozorováním dění na chodbě jsem například zjistila, že komunikace s Romy je velice důležitá, což mi také později v rozhovoru potvrdil i jeden policista (viz rozhovor s policistou). Nyní bych chtěla uvést jeden příklad. Byla jsem svědkem toho, když policisté přiváděli k výsledku romského muže, a v těsném závěsu za nimi šla velice hlučná skupinka asi šesti Romů, kteří cosi křičeli přes celou chodbu. Neustálý hluk neutišilo ani napomenutí policistů. Romové se vrhli na každého procházejícího policistu a jeden přes druhého na něj křičeli tisíce otázek. Někteří se ani nezastavili a někteří tvrdili, že nic nevědí. Asi po dvaceti minutách vyšel z vyšetřovací místnosti policista. Skupinka Romů se k němu opět seběhla a začali jeden přes druhého vykřikovat. Policista jim klidným hlasem řekl, co se stalo a proč jejich členu rodiny zadrželi. Poté se Romové otočili a odešli. Pro Roma je totiž jeho rodina vším, vše řeší spolu, radí se mezi sebou, Rom neudělá žádné velké rozhodnutí bez toho, aniž by se neporadil se členy své rodiny. Tím, že s nimi policista mluvil a vše jim vysvětlil, se Romové uklidnili a šli „spokojeně“ domů.

Ještě bych chtěla dodat, že se spoluprací s jihlavskou policií nemám tu čest poprvé. V druhém ročníku zimního semestru jsme museli splnit předmět (STAZ), který ukládá povinnou stáž v neziskové organizaci. Od 13. října 2006 do 3. ledna 2007 jsem tedy absolvovala praxi u Policie ČR na okresním ředitelství v Jihlavě.

Nyní bych chtěla stručně o této praxi pohovořit. První den praxe jsem se seznámila s úkoly a povinnostmi policistů vyplývajících ze zákona (z.č. 283/1991 Sb.) a dalších právních předpisů a interních aktů řízení upravujících činnosti policie. Dále následovala organizační struktura policie a okresního ředitelství jako základního organizačního článku.

Dne 30. listopadu 2006 v 21.20 hod. bylo přijato oznámení o pohřešování 35letého muže z Hodic, který odešel z místa svého bydliště neznámo kam. Vzhledem ke zdravotnímu stavu pohřešovaného byla ihned vyhlášena pátrací akce. Ta probíhala do 24.00 hod., ale s negativním výsledkem. Akce se zúčastnili policisté z OOP Třešť, Telč, Oddělení hlídkové služby, psovod a místní občané. Rojnice pročešovaly okolní terén (pole, lesy, chaty,...).

Další den od ranních hodin pátrací akce pokračovala. Té jsem se účastnila už i já. V okolí obce Hodice pátralo přes sedm desítek policistů okresního ředitelství a policejní školy z Jihlavy. Do akce se poté zapojili hasiči, kteří na člunech prohledávali vodní plochy a vrtulník s termovizí z letecké služby PČR Praha- Ruzyně.

Pohřešovaný muž byl vypátrán ve 13.30 hod. v blízkosti obce Růžená, a to po upozornění občanů. Muž byl předán Rychlé záchranné službě Jihlava a byl převezen do jihlavské nemocnice.

Dne 8. a 10.12.2006 jsem se zúčastnila v Jihlavě mimořádné bezpečnostní akce. Do této akce byli zapojeni nejen policisté okresního ředitelství (SKPV, OOP, DI), ale i policisté Střední policejní školy MV Jihlava a strážníci Městské policie Jihlava. Cílem akce bylo v předvánočním období minimalizovat trestnou činnost. Policisté se snažili o prevenci jako např. v supermarketech upozorňovali občany, aby si hlídali své kabelky; na parkovištích hlídali osobní vozidla před vloupáním a odcizením; v trolejbusích se zaměřili na kapesní krádeže; v restauracích a klubech kontrolovali podávání alkoholických nápojů mládeži a na silnicích probíhala kontrola řidičů, zda nedocházelo k řízení motorových vozidel pod vlivem alkoholu.

Dále jsem 2. a 3. ledna 2007 byla přítomna při akci, kdy byl 2. ledna telefonicky na Policii ČR v Havlíčkově Brodě oznámen pracovníkem firmy, která prováděla výkopové práce na poli, nález letecké betonové pumy. Místo nálezů bylo zajištěno hlídkou policie, přičemž přivolání pyrotechnici Policie ČR, že se jedná o leteckou betonovou pumu 250 kg, pravděpodobně pocházející z 2. světové války. S ohledem na povětrnostní podmínky - vítr, šero, bylo bližší ohledání pumy a její následný odvoz odložen na následující den. Po celou dobu bylo místo zajištěno několikačlennou hlídkou Policie ČR. Ráno 3. ledna bylo pyrotechniky stanoveno, že se skutečně jedná o značkovací leteckou betonovou pumu z 2. světové války, která byla neaktivní a nemohlo dojít k ohrožení na životech a zdraví v okolí nálezů. V dopoledních hodinách došlo k jejímu převezení pyrotechniky k likvidaci do k tomu určených prostor, kde v 11.45 hodin byla zlikvidována.

3.5 Vyhodnocení dotazníku

Jako prvotní metodu výzkumu jsem zvolila formou dotazníku. Dotazníkem jsem schopna shromáždit data od většího počtu respondentů ve velmi krátké době. Získání dat pomocí dotazníku má však i své nevýhody, a to například, že někteří z dotázaných mohou odpovídat nepravdivě.

Dotazník¹⁸ má celkem 18 otázek a je sestaven pro konkrétní vybranou skupinu respondentů z řad jihlavských policistů. Pokusila jsem se ho pomyslně rozdělit do tří částí. Nejprve jsem se snažila zjistit základní informace o respondentovi, jako je pohlaví, věk, vzdělání, druh práce (kancelář nebo terén) a délka služby u policie. Druhá část otázek se týkala zkušeností a názorů na Romy. Zbylé otázky podávají přehled odpovědí na dotazy v souvislosti s osobami užívající OPL (omamné a psychotropní látky), Romy, cizince a osoby již v minulosti trestané. Z odpovědí policistů se dá dobře vyčíst, které z těchto osob jsou pro ně méně oblíbené.

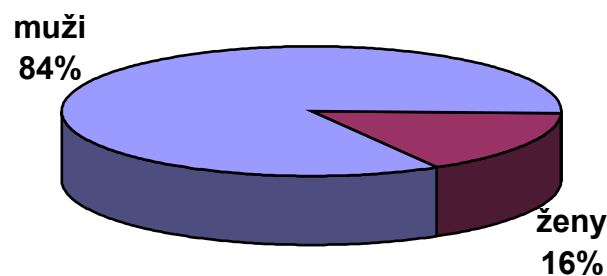
Ke konci minulého roku 2007 byly dotazníky s prosbou předány vedoucím jednotlivých organizačních celků, kteří je poté rozdali, buď již další den na ranní operativní poradě nebo na nejbližší pravidelné měsíční poradě oddělení, svým podřízeným k vyplnění. Dotazníkové šetření se tak dostalo na různá oddělení policie. Celkem 30 dotazníků skončilo

¹⁸ viz Příloha 2

na samotné SKPV (Služba kriminální policie a vyšetřování), která má dvě oddělení, a to hospodářskou kriminálku (10 dotazníků) a obecnou kriminálku (20 dotazníků). Další dotazníková šetření byla rozdána: obvodní oddělení (25 dotazníků), oddělení hlídkové služby (15 dotazníků), dopravní inspektorát (20 dotazníků) a oddělení cizinecké policie (20 dotazníků). Návratnost dotazníků byla dobrá, ze 110 rozdaných dotazníků se mi jich vrátilo 99.

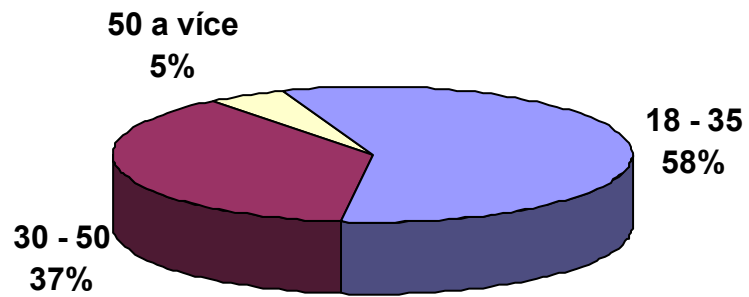
Samotný dotazník byl anonymní a posloužil mi hlavně jako základní přehled dané problematiky. K vyhodnocení celého dotazníku, a podle mého názoru i pro větší přehlednost odpovědí, jsem zvolila výšečové grafy, tzv. koláče.

1. Pohlaví respondentů

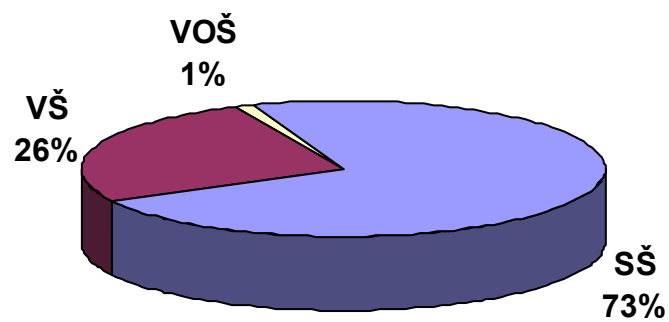

U této otázky jsem již před samotným výzkumem předpokládala, že počet mužů respondentů bude znatelně převládat nad počtem dotazovaných žen, což se také potvrdilo.

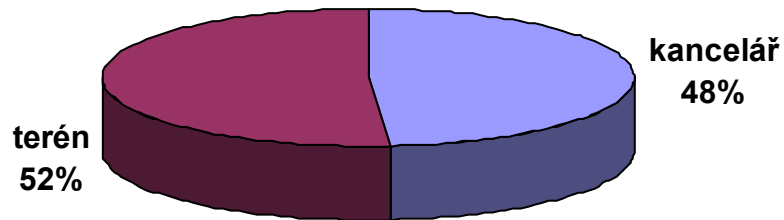
2. Věk respondentů

3. Dosažené vzdělání respondentů

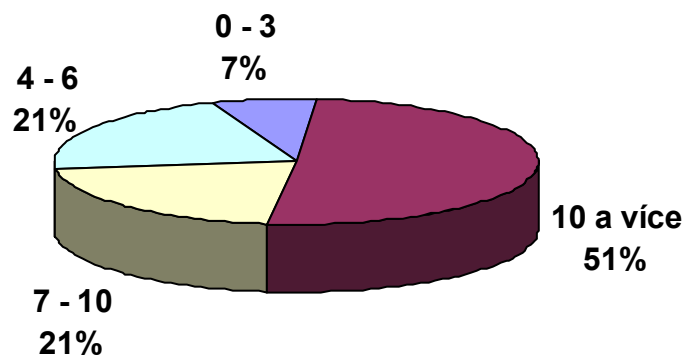

4. Kde pracují nejčastěji?

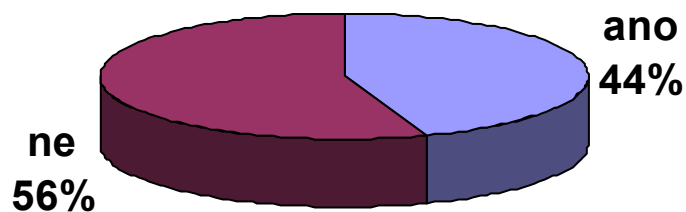
Zastoupení počtu dotazovaných, kteří pracují v kanceláři a v terénu jsou skoro vyrovnané. Což je dobré v tom, že tím mohu získat názory jak od lidí, kteří jsou tak trochu mimo dění a lidí, kteří se pochybují v terénu, jsou v centru dění a ve větším kontaktu např. s Romy nebo jinými lidmi, kteří páchají trestnou činností.

5. Kolik let slouží u policie?

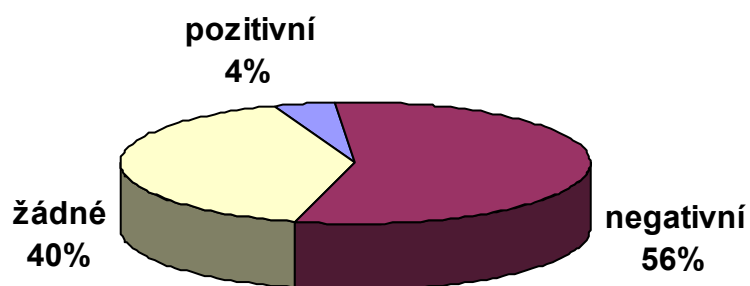

Více než polovina dotazovaných pracuje u policie více než deset let, to je pozitivní pro můj výzkum v tom, že mohou mít větší přehled a ucelenější názor v této tématice.

6. Bydlí v jejich okolí romská rodina nebo komunita?

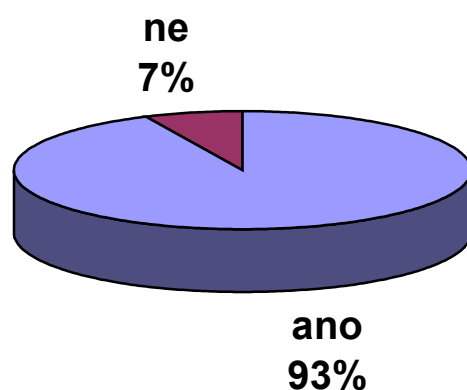

7. Zkušenosti ze soužití s Romy

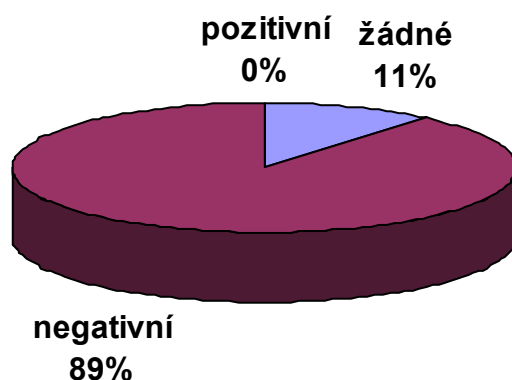

V této a předchozí otázce opět mému výzkumu „nahrává“ to, že v okolí respondentů bydlí nějakí Romové nebo romská komunita a mají s nimi nějakou zkušenost, že s nimi nesetkávají jen ve svém zaměstnání a nejsou tak ovlivněni jen jedním úhlem pohledu.

8. Setkali se s Romy (romskou komunitou) při výkonu svého povolání?

9. Zkušenosti s Romy ze své profese

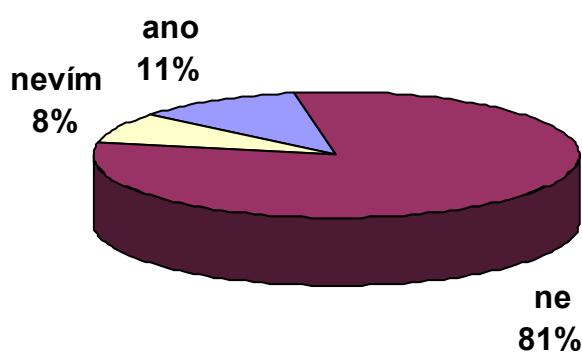
„Pokud jste se setkali s Romy, romskou komunitou při výkonu svého povolání, jaké byly tyto zkušenosti?“ Z 99 respondentů ani jeden v dotazníku nezaškrtnul možnost, že s nimi mají pozitivní zkušenosti.

Co se týká kriminality zejména u Romů, tak ta je uměle zvyšována např. tím, že jejich členové jsou pod větším „dohledem“ policie a občanů, a proto se ve zvýšené míře o

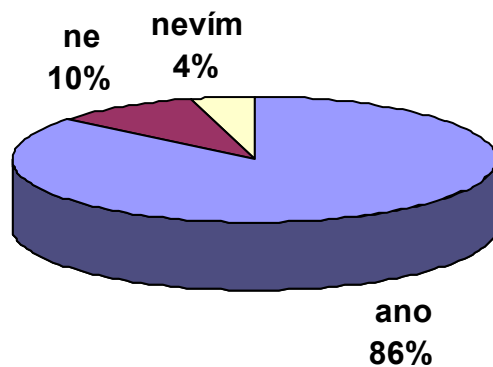
jejich trestné činnosti ví, jsou častěji odsuzováni do vězení (také vzhledem k tomu, že mají méně peněz na dobrou právní pomoc a někdy i méně motivace si ji obstarat), tedy výrazněji se jejich příslušníci jeví jako pachatelé, obvykle nebo přinejmenším častěji páchají méně promyšlenou a snáze odhalitelnou trestnou činností.

Romská menšina je celospolečensky zatížená velkým množstvím negativních stereotypů a policistům chybí dostatek informací, díky nimž by tyto předsudky překonali. Navíc právě oni se ve své praxi setkávají převážně s Romy, kteří páchají trestnou činností, a tím si své předsudky často potvrzují. A proto není divu, že výsledky této otázky jsou takové, jaké jsou.

10. Názory na diskriminaci Romů při ucházení se o vzdělání

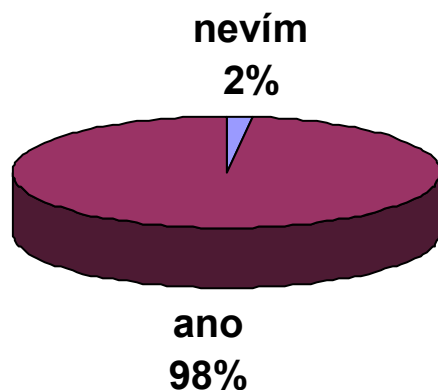

11. Mají Romové snadnější přístup k sociálním dávkám?

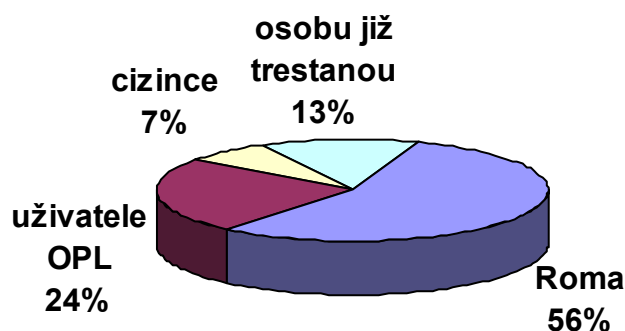
Podle mého názoru, představy o snadnějším přístupu Romů k sociálním dávkám a o jejich nediskriminaci při možnosti ucházet se o vzdělání (otázka č. 10), tkví v mysli drtivé většiny společnosti, proto mě převládající odpovědi na tyto dvě otázky, moc nepřekvapily.

12. Zneužívají Romové sociální dávky?

Ani většinová kladná odpověď na otázku, jestli si respondenti myslí, že „Romové zneužívají sociální dávky“, mě nezaskočila. Jen mě překvapil počet respondentů (jen dva se vyjádřili, že neví a ani jeden neřekl, že ne), kteří odpověděli ano.

13. Koho by nechtěli za nového souseda?

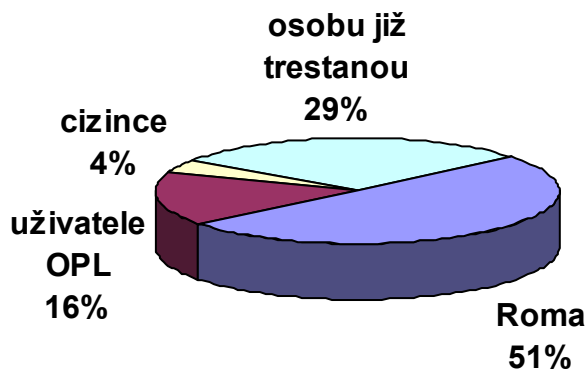

Nejvíce negativních hlasů v této otázce - „Pokud by se do Vašeho domu/okolí měl přistěhovat nový nájemník. Koho by jste nechtěli?“, dostali Romové.

S podobným výsledkem přišel i výzkum s názvem „Jak jsme na tom s tolerancí?“, vztahující se k rasismu a xenofobii v ČR, který byl uskutečněn na jaře 2005 a 2006 Centrem pro výzkum veřejného mínění. Z výzkumu vyplynulo, že celých 75 % obyvatel ČR by za souseda nechtělo Romy. Pětina obyvatel ČR (22 %) by za souseda nechtěla osobu jiné barvy pleti nebo jiného cizince (21 %). Pokud by sousedy dotazovaných měli být Židé, vadilo by to pouze 6 % obyvatel ČR.¹⁹

Přetrvávající odmítavý vztah obyvatel ČR vůči Romům, potvrdil i výzkum STEM/Trendy prováděný v dubnu 2006. Dotázáním 1690 osob bylo zjištěno, že 67 % osob má k Romům negativní vztah, pětina (21 %) osob má k Romům stejný vztah jako k ostatním, 7 % dotázaných nemá k Romům vztah žádný a 5 % má k romské menšině vztah pozitivní.²⁰

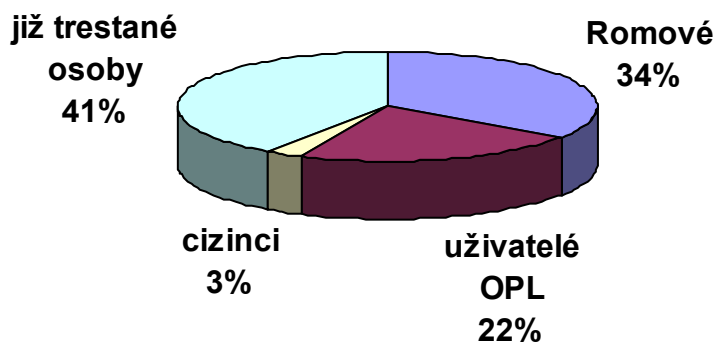
14. Koho by podezřivali jako prvního z kapesní krádeže?

¹⁹ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100476s_ov50427.pdf

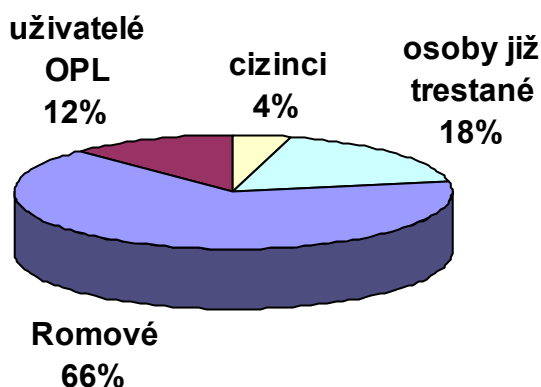
²⁰ <http://www.stem.cz/clanek/1112>

15. Kdo se podle nich v jejich teritorii nejvíce podílí na trestné činnosti?

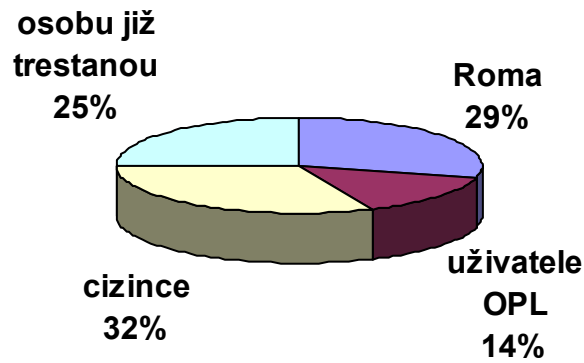

U výše zmíněné otázky – „Kdo si myslíte, že se v teritoriu, kde sloužíte, podílí nejvíce na trestné činnosti?“ mě mile překvapily výsledné odpovědi. Je to první v sérii srovnávacích odpovědí, kde „nezvítězili“ Romové. V další otázce, však Romové opět s velkým náskokem „obdrželi první místo“.

16. Kdo se podle nich v jejich teritoriu nejvíce podílí na porušování veřejného pořádku?

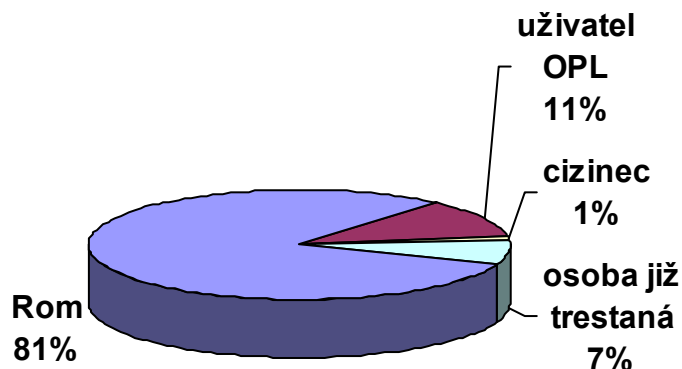

17. Koho by si nejradyji vybrali k výslechu?

Procentuální výsledky otázky - „Pokud Vám dá nadřízený vybrat, koho chcete vyslechnout jako svědka. Koho si nevyberete?“, jsou téměř vyrovnané. K tomuto výsledku možná také přispělo to, že dotazovaní byli z různých policejních služeb, měli z výslechů zmíněných osob své zkušenosti podle toho se také odvíjely jejich následující odpovědi.

18. Kdo se nikdy nedokáže přizpůsobit okolí?

Poslední otázka, která měla přesné znění: „Kdo si myslíte, že se nedokáže nikdy přizpůsobit svému okolí?“, opět s viditelným výsledkem (81%) získali Romové.

3.6 Rozhovor s policistou

Nyní bych chtěla jako příklad uvést část z jednoho vybraného polostrukturovaného rozhovoru, který jsem vedla s jihlavským policistou.

Jaké vztahy panují mezi jihlavskými policisty a místními Romy?

„Já si myslím, že vztahy policie a místních Romů jsou standardní. Romy tu bereme jako každého jiného. Jsme na to tak zvyklí. Navíc je jich tu docela dost a tady je normální, že když je pachatel Rom, tak se bere jako pachatel a ne jako černej pachatel. Pokud se setkáme s Romy, kteří například kradou, páchají majetkovou i násilnou trestnou činnost nebo jsou ve styku s drogami, bereme to opět stejně jako kdyby to páchal kdokoli jiný. Nikdo nerozlišuje etnickou příslušnost pachatele. Je toho tady tolik, že k tomu přistupujeme jako k běžné rutině. Případ jako případ. Dřív jsem dělal na menším městě a tam se to bralo trochu jinak, než tady v Jihlavě. Tam bylo Romů pár a když něco udělal

jeden z nich, tak to bylo výjimečné, právě kvůli malému počtu. Proto, když jsem přišel sem do Jihlavy, tak jsem to ze začátku moc nechápal.“

Myslíte si, že policisté dbají principu etnické neutrality?

„Ano, myslím si, že úplně.“

Existují i mezi policisty stereotypy o Romech?

„Stereotypy? Tady asi ne. A i kdyby tu existovaly a myslél si je třeba celý sbor, tak je to úplně jedno, protože tyhle negativní stereotypy nemohou ovlivnit nic. Pokud nejsou na člověka důkazy, může si každý myslet, co chce.“

Jak probíhají výslechy s podezřelými Romy?

„Stejně jako s každým jiným. Většinou jsou tak nějak krátké a často nesouvislé. Stejně jako u ostatních je důležité mít před nimi určitou autoritu. A právě Romové ji hodně uznávají.“

Kolik je u vás zaměstnáno příslušníků romské menšiny?

„Vím jen o jednom a ten také pracoval na tom malém městě jako já, pak odešel do Chrudimi a teď je v Praze, ale to je výjimka. V minulosti byl ministerstvem uskutečněn projekt, kdy se jich mělo přijmout několik desítek, ale prošlo jich jen pár. Policejní školu v Brně, pokud vím, udělali dva a zbytek to nezvládnul. Před nástupem do Brna museli mít hotovou maturitu. Tehdy se jim ještě udělovala výjimka, že si tu maturitu dodělají na policejní škole. Ale bohužel to dopadlo jak to dopadlo. Problém byl hlavně v tom, že málokdo splňoval podmínku bezúhonnosti, která je pro přijetí k policii nutná.“

Jak je s komunikací mezi místními policisty a Romy?

„Podle mě je komunikace mezi námi a Romy je hodně důležitá. Mohl bych uvést příklad z praxe: Sebrali jsme Roma, protože jsme ho stíhali za drogy, a on začal ještě po týdnu, s pistolí v ruce, činit nátlak na svědky. To nám „pomohlo“. U vchodu před budovou se během chvíle shromáždil hlučící dav Romů. Chtěli vědět, proč jsme ho sebrali, s tím, že on nic neudělal. Vyšel jsem ven a začal jim vysvětlovat, že spáchal trestný čin a půjde zřejmě do vazby. Nakonec přišli za další hodinu, už v klidu, přinesli cigarety, peníze a kartáček na zuby. Stačí s nimi mluvit a je klid.“

4 ZÁVĚR

Současnou Českou republiku můžeme považovat za multikulturní společnost, kde se „jiní“ jednotlivci a skupiny snaží uplatnit své životní strategie (rozdílné hodnoty, víra, smýšlení aj.). Avšak i tak musí nezbytně dodržovat stejné soubory pravidel, zákonů a povinností jako „my“. Jedním z orgánů, který by se o toto dodržování měl postarat, je právě Policie ČR, ta by měla dbát na zachovávání rovnosti. Jestli nedochází k diskriminaci vůči minoritám, zároveň ona sama by měla umět adekvátně přistupovat k osobám, které se od majority tak či onak odlišují.

Romská menšina má v soužití s Čechy mnoho problémů. Z české strany je jim vytýkána hlučnost, špatné sousedské vztahy, nevzdělanost, nízká kvalifikace, špatná pracovní morálka, lenost, nečestné jednání, agresivita, kriminalita, prostituce. Romové zase Čechům vytykají citový chlad, vypočítavost, nadřazené chování, xenofobii a rasismus.

Romové se u nás často stávají cílem rasistických útoků extrémistických hnutí. Avšak myslím si, že je více než tyto viditelné projevy zraňuje postoj „mlčící většiny“. Možná je to také tím, že Češi se o romskou problematiku dobrovolně nezajímají. Neznají ani jejich kulturu, ani historii.

Majorita by Romy měla chápat jako navzájem různé a individuálně jedinečné občany ČR, nikoli jako nerozlišitelnou masu nepřizpůsobivých „klonů“.

Kvalita demokracie se měří také podle toho, nakolik jsou chráněny různé menšiny. K tomuto se také váže staré přísloví: „Jenom tam, kde potkáš Roma, kvete svoboda. Kde však nepotkáš žádného, tam už svoboda není!“ (Acton, Thomas a kol. 2000 : 47)

Minulý rok jsem v rámci předmětu Teorie etnicity prováděla výzkum jaký mají lidé názor na Romy některé odpovědi u této otázky mě nemile překvapily. Objevovaly se zde názory jako: „Romům bych vyčlenila někde na poušti pozemek. Ať dokáží sami co umí, bez peněz, které mají od státu a nových bytů, které jenom ničí.“ Nebo „osobně bych jim darovala zájezd na pustý ostrov, ovšem bez zpáteční letenky.“ Další názory - žijí na úkor druhých, nasekat co nejvíce dětí, flákači a bordeláři.

Podle toho, co jsem v Jihlavě viděla, vztahy mezi policií a místními romskými občany, jsou dobré a policisté dbají etnické neutrality. Postoje k jihlavským Romům, ze

strany policie jsou neutrální, berou je jako ostatní občany, ačkoliv často jejich názory, jak je patrné z dotazníků, naznačují jistý odstup. Na otázku „Jak funguje důvěra mezi policisty a romskými obyvateli v Jihlavě,“ jsem se také setkala s názorem: „Nevím. Cikán nevěří, ani cikánkovi...“ Ale jak jsem již zmínila, chovají se i přesto profesionálně.

5 LITERATURA

5.1 Knihy

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd., Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0

PRUDKÝ, Libor. *Přináležitost k národu, vztahy k jiným národnostem a k cizincům v České republice : studijní text pro učitele občanské výchovy č. 2*. 1. vyd., Praha : Akademické nakladatelství Cerm, 2004. ISBN 80-7204-359-5

PETRUCIOVÁ, J.; FEBER, J. *Multikulturalismus jako komunikační problém*. Ostrava: Ostravská univerzita , 2005

HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, ISBN 80-86429-20-2

GELLNER, Ernest. *Nacionalismus*, Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-023-3

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-47-X

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd., Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

ACTON, Thomas. *Romové*. 1. české vyd., Praha: Nakladatelství Svojtka & Co, 2000. ISBN 80-7237-149-1

Kol. autorů Muzea romské kultury. *Romové - O Roma: tradice a současnost : angodes the akának*. Brno: Moravské zemské muzeum, Svan, 1999. ISBN 80-7028-141-3

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. *Šaj pes dovakeras: Můžeme se domluvit*. 3. nezměněné vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-905-0

NAVRÁTIL, Pavel a kol. *Romové v české společnosti*. 1. vyd., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8

WEZCÄCKER von, C. F. *Člověk ve svých dějinách*. Praha, 1993.

DAVID, Petr a kol. *Jihlavsko a Třebíčsko*. 1. vyd., Praha: S & D, 2006. ISBN 80-86899-99-3

POHL, Milan a kol. *Vysočina: Okresy Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou*. 1. vyd., Žďár n. Sázavou: Informační a metodické centrum, 1996.

SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. 1. vyd., Brno: Paido, 2002, ISBN 80-7315-021-2

HLADÍK, Jaroslav. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*. 1. vyd., Havlíčkův Brod : Fragment, 1996. ISBN 80-7200-044-6

EMMERT, František a kol. *Odmaturuj! ze společenských věd*. 1. vyd., Brno : Didaktis, 2003. ISBN 80-86285-68-5

5.2 Novinové články

SAADOUNI, Štěpánka. *Jsou Romové coby uchazeči o práci diskriminováni?* Noviny Vysočiny, roč. 8, č. 120 (1999), s. 7

Romů žije v kraji Vysočina přes šest tisíc. Cesta Vysočiny, roč. 42, č. 38 (2002), s. 2

5.3 Internetové stránky

www.region-vysocina.cz

www.cvvm.cas.cz

www.stem.cz

www.romove.cz

www.romea.cz

www.mvcr.cz

5.4 Ostatní

BUDILOVÁ, Lenka; HIRT, Tomáš a kol. *Policista v multikulturním prostředí ; informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísní, ISBN 80-903510-1-8

BÍLEK, Pavel a kol. *Policie v multikulturní společnosti*. Praha: Střední policejní škola MV v Praze, Český helsinský výbor, 2003.

Příručka pro policisty - Věz a nediskriminuj!

Maturitní otázky z PSS v Čáslavi, 2007

Znalosti z hodin romistiky vedené Mgr. Zbyňkem Andršem

Znalosti romštiny vedené Mgr. Zbyňkem Andršem

Usnesení vlády č. 686 ze dne 29. října 1997 (tzv. Bratinkova zpráva - Zpráva o situaci romské komunity v České republice)

Zpráva o stavu rasismu, xenofobie, antisemitismu v České republice v roce 2006, zpracovala společnost Člověk v tísní v rámci projektu RAXEN, Praha 2006

Kol. autorů a autorek. *Diskriminace – manuál pro pracovníky institucí, Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva*, Praha, 2006

6. Přílohy

Příloha 1: Etický kodex Policie ČR

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je:

- chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- prosazovat zákonnost,
- chránit práva a svobody osob,
- preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky je:

- profesionalita,
- nestrannost,
- odpovědnost,
- ohleduplnost,
- bezúhonnost.

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je:

- prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi
- chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost
- uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony
- při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení

- používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem
- nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě
- zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti
- zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby
- zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je:

- usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci
- dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny
- netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je:

- nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon
- chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.

Příloha 2: Dotazník pro policisty a policistky

Vážení,

Dovoluji si Vás požádat o vyplnění tohoto anonymního dotazníku. Získaná data poslouží výlučně k výzkumu mé bakalářské práce s názvem „*Role a aspekty Policie ČR v multikulturním prostředí*“.

(pozn. v dotazníku zaškrtněte vždy jen jednu odpověď)

1. Pohlaví :

muž

žena

2. Věk :

18 - 35

35 - 50

50 a více

3. Vzdělání :

středoškolské

vyšší odborné

vysokoškolské

4. Pracujete nejčastěji :

v kanceláři

v terénu

5. Kolik let sloužíte u policie?

0 - 3

4 - 6

7 - 10

10 a více

6. Bydlí ve Vašem blízkém okolí romská rodina nebo komunita (i v minulosti)?

ano

ne

7. Jaké zkušenosti máte ze soužití s Romy?

pozitivní

negativní

žádné

8. Setkali jste se s Romy, romskou komunitou při výkonu svého povolání?

ano

ne

9. Tyto zkušenosti ze své profese jsou :

pozitivní

negativní

žádné

10. Myslíte si, že jsou Romové diskriminováni při možnosti ucházet se o vzdělání?

ano

ne

nevím

11. Myslíte, že Romové mají snadnější přístup k sociálním dávkám?

ano

ne

nevím

12. Myslíte, že tyto sociální dávky zneužívají?

ano

ne

nevím

13. Pokud by se do Vašeho domu/okolí měl přistěhovat nový nájemník. Koho by jste nechtěli?

osobu, která je uživatelem OPL

Roma

cizince

osobu již v minulosti trestanou

14. Pokud se stane kapesní krádež, koho budete podezřívát ze spáchání tohoto skutku?

- osobu užívající OPL
- Roma
- cizince
- jinou osobu již v minulosti trestanou

15. Kdo si myslíte, že se v teritoriu, kde sloužíte, podílí nejvíce na trestné činnosti?

- osoby užívající OPL
- Romové
- cizinci
- jiné osoby již v minulosti trestané

16. Kdo si myslíte, že se v teritoriu, kde sloužíte, podílí nejvíce na porušování veřejného pořádku?

- osoby užívající OPL
- Romové
- cizinci
- osoby již v minulosti trestané

17. Pokud Vám dá nadřízený vybrat, koho chcete vyslechnout jako svědka. Koho si nevyberete?

- osobu užívající OPL
- Roma
- cizince
- jinou osobu již v minulosti trestanou

18. Kdo si myslíte, že se nedokáže nikdy přizpůsobit svému okolí?

- osoby užívající OPL
- Romové
- cizinci
- osoby již v minulosti trestané

Děkuji Vám mnohokrát za vyplnění tohoto dotazníku.

Příloha 3: Znak Policie ČR

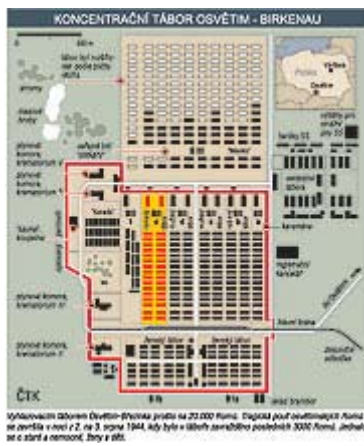
Příloha 4: Pohled na cikánský tábor v Letech u Písku

Příloha 5: Baráky tzv. cikánského tábora Hodonín u Kunštátu

Příloha 6: Plánek tábora v Osvětimi

Příloha 7: Romský košíkář

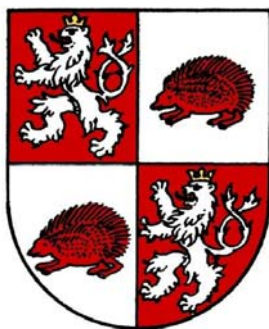
Příloha 8: Romští muzikanti

Příloha 9: Znak Kraje Vysočina

Příloha 10: Znak města Jihlavy

Příloha 11: Budova Pioru v Jihlavě

Příloha 12: Vagóny, které vozily lidi na smrt

Příloha 13: Fotografie lidí z vagónu

Příloha 14: Figurína Žida „v dobytčáku“

